

بخش نخست: امور کلي (ماده ۱ تا ۲۶)

- فصل نخست: تعريفها و واژه شناسي
- فصل دوم - وظائف سازمان و مسئولان اداره کننده و ناظر زندان، بازداشتگاهها، مراکز حرفه آموزي و اشتغال و ساير مراکز وابسته به سازمان

بخش نخست: امور کلي

فصل نخست: تعريفها و واژه شناسي

- ماده ۱: سازمان زندانها و اقدامات تاميني و تربيتي کشور، سازماني است مستقل که به طور مستقيم زیر نظر رييس قوه قضاييه انجام وظيفه مي نمايد و بقیه اخصار در این آيين نامه سازمان ناميده مي شود.
- ماده ۲: همه ساله در موعد مقرر بودجه سازمان در ردیف مستقل پيش بيني مي شود و پس از موافقت رييس قوه قضاييه براي تصويب به سازمان مدیریت و برنامه ريزي کشور ارسال مي گردد.
- ماده ۳: زندان محلي است که در آن محکوماني که حکم آنان قطعي شده است با معرفي مقامات قضايي صلاحیت دار قضايي و قانوني براي مدت معين يا به طور دايم به منظور تحمل کيفر، با هدف حرفه آموزي، بازپروري و بازسازگاري نگهداري مي شوند.
- ماده ۴: بازداشتگاه، محل نگهداري متهماني است که با قرار کبي مقامهاي صلاحیت دار قضايي تا اتخاذ تصميم نهايي به آنجا معرفي مي شوند.
- تبصره ۱: تا هنگامی که بازداشتگاههاي موضوع این ماده ایجاد نشده است، در زندان حل جداگانه ي طبقه بندي شده اي براي نگهداري متهمان تحت قرار در نظر گرفته مي شود و نگهار متهمان با محکومان در يك مکان ممنوع است.
- تبصره ۲: با اجراي طرح ساماندهي منطقه اي زندانهاي کشور، که از سوي سازمان تعيين و ابلاغ مي شود مي توان محکومان به حبس هاي کوتاه مدت تا ۶ ماه را در بازداشتگاه نگهداري کرد.
- ماده ۵: زندانها به زندان بسته، مراکز حرفه آموزي و اشتغال که خود شامل موسسه هاي حرفه آموزي و کاردراني (اردوگاه) است، تقسيم مي شوند.
- تبصره: موسسه اعم از زندان، مرکز حرفه آموزي و اشتغال، و ساير موسسه هاي تخصصي يا مراکزي است که در این آيين نامه، نام آنها ذکر شده است.
- ماده ۶: زندان بسته، زنداني است محسور که با برجهاي ديده باني در پوشش داخلي و خارجي داراي حفاظت کامل باشد.
- تبصره: در این نوع زندان، محکومان شبها در خوابگاههاي اختصاصي يا گروهي نگهداري و روزها از برنامه هاي آموزشي و فني و حرفه اي، و تفريحي استفاده مي نمايند و در کارگاههاي داخل زندان به کار گمارده مي شوند.
- ماده ۷: مراکز حرفه آموزي و اشتغال مکاني است که مي تواند محصور و در پوشش خارجي داراي حفاظت مناسب و يا نامحصور و بدون حفاظت و مامور انتظامي و يا در حالي بينابين باشد که در آن محکومان به طور گروهي به کار اعزام مي گردند و پس از خاتمه کار دوباره به آسایشگاههاي خود بازگشت داده مي شوند.
- تبصره: سازمان مي تواند برنامه هاي حرفه آموزي، آموزش و اصلاح را در مورد متهمان نیز اجرا نمايد.
- ماده ۸: کلیه محکومان با توجه به نوع و میزان محکومیت، پیشینه کيفري، شخصیت، اخلاق و رفتار بر اساس تصميم شوراي طبقه بندي، حسب ورد در زندانهاي بسته يا مراکز حرفه آموزي و اشتغال نگهداري مي شوند، گر آنکه مقام قضايي صادر کننده حکم در رای صادره محل خاصي را براي نگهداري محکوم تعيين نموده باشد.
- ماده ۹: رييسان مراکز حرفه آموزي و اشتغال بايد به شيوه هاي مقتضي طرز اخلاق و رفتار و نظم و ترتيب کار حکومان را کنترل نمايند.
- تبصره: کارکنان مراکز حرفه آموزي و اشتغال موظفند، طرز رفتار و اخلاق و نظم ترتيب کار محکومان را برابر مقررات سازمان کنترل نموده و تخلفهاي آنان را به سرعت به اطلاع رييس مربوط برسانند. در اينصورت رييس مرکز ظرف مدت بيست و چهار ساعت مراتب را جهت اتخاذ تصميم به شورا انضباطي منعکس خواهد کرد.
- ماده ۱۰: رييسان مراکز حرفه آموزي و اشتغال موظفند پس از ورود محکومان، آنان را با برنامه ريزي آموزشي و حرفه آموزي موسسه هاي آشنا نمايند.
- ماده ۱۱: محکوماني که در مراکز حرفه آموزي، اشتغال مي يابند در تمامي ساعتهاي کار و حرفه آموزي، حق خروج از محل کار را نداشته و پس از خروج از آسایشگاه بايد بطور مستقيم به محل کار رفته و به موقع نیز مراجعت نمايند. زمان ورود و خروج آنان در محل کار به دقت بايد ثبت شود.
- تبصره: در هر مورد که محکوم مقررات مربوط را رعایت ننمايد و يا صلاحیت حرفه آموزي و کار در محلهاي ياد شده را نداشته باشد با نظر رييس مرکز به زندان بسته اعزام گشته تا حسب مورد تصميم نهايي از سوي شوراي طبقه بندي و انضباطي مربوط اتخاذ گردیده و مراتب به قاضي ناظر زندان جهت اطلاع اعلام گردد.
- ماده ۱۲: موسسه کاردرماني (اردوگاه)، مرکزي است براي نگهداري متهمان و محکومان جرايم مواد مخدر و اعتياد.
- ماده ۱۳: محکومان بنا بر تصميم شوراي طبقه بندي به منظور اشتغال به کار يا حرفه آموزي به موسسه هاي صنعتي، کشاورزي خدماتي زیر اعزام مي شوند:
- تبصره ۱: موسسه هاي درون زندان (این موسسه ها ممکن است در مالیکت زندان باشد يا به ساير سازمانهاي دولتي يا موسسه هاي خيري يا تعاوني ها يا بخش خصوصي تعلق داشته و زندان مجاز به استفاده از آنان باشد).

- ۲۰: موسسه های خارج از سازمان (این موسسه ها ممکن است در مالکیت سازمان باشد یا به سایر سازمانهای دولتی یا غیر دولتی یا عام المنفعه یا موسسه های خیریه یا تعاونی ها یا بخش خصوصی تعلق داشته و زندان مجاز به استفاده از آنان باشد).
- ۵ تبصره ۱: موسسه های صنعتی، کشاورزی و خدماتی با توجه به وضعیت ساختمان و کیفیت حفاظت آنها به پیشنهاد رییس موسسه و تشخیص رییس سازمان می توانند بعنوان مراکز حرفه آموزی و اشتغال تعیین گردند.
- ۵ تبصره ۲: موسسه های صنعتی، کشاورزی و خدماتی خارج از سازمان باید دست کم واجد محل های کافی، جهت نمازخانه، کتابخانه، وسایل ارتباط جمعی، خوابگاه، غذاخوری، محلی برای ملاقات محکومان و سایر زمینه های تفریحات سالم باشند.
- ماده ۱۴: مراکز اقدامات تأمینی و تربیتی موسسه هایی هستند که در آنجا متهمان و محکومان قبل بعد، یا ضمن اجرای مجازات یا مستقل از آن تا رفع حالتی که آنها را در آینده در مظان ارتکاب جرم قرار می دهد، به حکم یا قرار کتبی مراجع قضایی نگهداری می شوند.
  - ماده ۱۵: موسسه های صنعتی، کشاورزی، خدماتی و نظایر آن موسسه هایی هستند که تحت نظارت سازمان با امکانات لازم از راه سرمایه گذاری دولت یا مشارکت بخش خصوصی و تعاونی به منظور اشتغال و آموزش فنی حرفه ای و نیل به خودکفایی با هدف بازپروری محکومان تاسیس می شوند.
  - ۵ تبصره: دستورالعمل ویژه این بخش با نظر حوزه معاونت امور اشتغال، خودکفایی و حرفه آموزی تهیه و پس از تأیید رییس سازمان ابلاغ خواهد شد.
  - ماده ۱۶: اداره های مراقبت بعد از خروج مراکزی هستند که حمایت محکومان آزاد شده و واجد شرایط را بر عهده می گیرند.
  - ماده ۱۷: کانون اصلاح تربیت مرکزی است که اطفال و نوجوانان بزهکار کمتر از ۱۸ سال تام در آنجا برای اصلاح، تربیت و آموزش نگهداری می شوند.

- فصل دوم - وظایف سازمان و مسئولان اداره کننده و ناظر زندان، بازداشتگاهها، مراکز حرفه آموزی و اشتغال و سایر مراکز وابسته به سازمان
- ماده ۱۸: وظایف سازمان به شرح زیر می باشد:
  - ۵ الف - نگهداری متهمان تحت قرار و محکومان به حبس، بنا بر دستور مقامهای قضایی و به موجب مقررات و قوانین مربوط؛
  - ۵ ب - اداره کلیه امور زندانها، مراکز حرفه آموزی و اشتغال، بازداشتگاهها و مراکز اقدامات تأمینی و تربیتی کشور و موسسه های صنعتی، کشاورزی و خدماتی و سایر مراکز وابسته؛
  - ۵ ج - ایجاد مراکز حرفه آموزش و اشتغال، زندانها، بازداشتگاهها و موسسه های صنعتی، کشاورزی و خدماتی و سایر موسسه های لازم برای نگهداری، بازپروری، حرفه آموزی و اشتغال به کار متهمان و محکومان؛
  - ۵ د - انجام تحقیقات و پژوهشهای نوین کیفرشناسانه به منظور بهبود شیوهها و خدمات زندانبانی؛
  - ۵ هـ - تعیین خط مشی، اداره و نظارت بر اجرای کلیه امور مربوط به زندانها و موسسه ها و مراکز وابسته به آن؛
  - ۵ و - تهیه پیش نویس قوانین و مقررات مورد نیاز و پیشنهاد آن به مراجع صلاحیت دار؛
  - ۵ ز - ایجاد امکانات و تسهیلات لازم و مناسب به منظور تصدی امور بازپروری نظیر اصلاح، ارشاد، آموزش و بازسازی محکومان؛
  - ۵ ح - انجام خدمات مشاوره ای و نیز کمک و مساعدت به منظور حل مشکلات محکومان و خانواده آنان؛
  - ۵ ط - جذب هرگونه کمک از قبیل کمک های مردمی، موسسه های خیریه و برنامه ریزی جهت به کارگیری صحیح اینگونه کمکها با هدف بهبود امور زندانها و مساعدت به محکومان و یا خانواده آنان؛
  - ۵ ی - سیاستگذاری و برنامه ریزی کلیه امور مربوط به، اشتغال و حرفه آموزی محکومان و خودکفایی مراکز حرفه آموزی و اشتغال، زندانها و موسسه های وابسته؛
  - ۵ ک - تهیه آمار و اطلاعات مورد نیاز از محکومان و متهمان تحت نظارت به روشهای علمی به منظور استفاده در امور اجرایی، سیاستگذاریها و مطالعات کیفرشناسانه و انتشار آنها به صورت سالنامه آماری کیفری؛
  - ۵ ل - تهیه و پیشنهاد اسامی محکومان واجد شرایط آزادی مشروط و ارایه آن به قضایان ناظر زندان؛
  - ۵ م - تهیه و پیشنهاد اسامی محکومان واجد شرایط عفو و ارائه آن به هیات عفو؛
  - ۵ ن - برنامه ریزی برای مراقبت بعد از خروج محکومان با همکاری دستگاههای مربوط؛
  - ۵ ص - آموزش کارکنان همسو با موازین کیفرشناسی نوین و سیاستهای توسعه قضایی قوه قضاییه.
  - ماده ۱۹: سازمان می تواند با ایجاد تشکیلات مناسب نسبت به انجام تحقیقات و مطالعات علمی کیفرشناسانه لازم راساً اقدام نماید.
  - ۵ تبصره ۱: کلیه پژوهشهای سازمان باید همساز با مبانی نوین کیفرشناسی بوده، نتیجه آن برای سازمان و بهینه سازی اداره امور کاربرد عملی داشته باشد.
  - ۵ تبصره ۲: منظور از کیفرشناسی نوین؛ مطالعه، تحقیق، ارزیابی و بررسی روشهای علمی اجرایی است که به فایده مندی فردی و اجتماعی شیوه های اجرای یفرها، می پردازد.
  - ماده ۲۰: استانداردهای مورد نیاز در مورد تشکیلات اعم از تعداد کارمندان، مربیان تربیتی، مأموران انتظامی و مربیان مذهبی و متخصصان در زندانها و موسسه ها و مراکز وابسته به سازمان به تناسب موقعیت و احتیاجهای محل و آمار شناور محکومان توسط سازمان تعیین و به تصویب سازمان مدیریت و برنامه ریزی خواهد رسید.
  - ماده ۲۱: در هر مرکز حرفه آموزی و اشتغال، زندان، بازداشتگاه و یا سایر مراکز وابسته به سازمان در صورت ضرورت، واحد آمار و رایانه تشکیل می گردد تا کلیه آمار مورد نیاز را ثبت نماید.

۵ تبصره: مسئول واحد یاد شده موظف است اطلاعات جمع‌آوری شده را بنابر دستورالعمل‌های صادر شده تهیه و به مقام مافوق ارایه نماید.

• ماده ۲۲: تأسیس، احداث و اداره کلیه مراکز حرفه آموزی و اشتغال، زندانها، بازداشتگاه‌ها و سایر مؤسسه‌ها و مراکز وابسته به سازمان و نیز تغییر محل آنها بطور انحصاری در اختیار سازمان می‌باشد. مراجع قضایی، اجرایی، اطلاعاتی، نظامی و انتظامی از داشتن زندان و بازداشتگاه‌های اختصاصی ممنوع می‌باشند.

۵ تبصره: بازداشتگاه‌های انضباطی نیروهای مسلح از شمول این آیین نامه خارج است.

• ماده ۲۳: انتظامات و حفاظت فیزیکی از مراکز حرفه آموزی و اشتغال، زندانها و بازداشتگاه‌ها و سایر مراکز وابسته به عهده سازمان است که توسط یگان انتظامی و نیروهای انتظامی تحت امر اعمال خواهد شد.

۵ تبصره: نیروهای یاد شده تحت امر رییس سازمان بوده و وی می‌تواند اختیارات خود را رأساً اعمال نموده یا با تفویض به معاون انتظامی سازمان، به مدیران کل استانها و رؤسای زندانها واگذار نماید.

• ماده ۲۴: وظایف رییسان، زندانها، مراکز حرفه آموزی و اشتغال، زندانها، بازداشتگاه‌ها و مؤسسه‌های صنعتی، کشاورزی و خدماتی و سایر مؤسسه‌ها و مراکز وابسته به سازمان عبارت است از:

۵ الف - اجرای قوانین، مقررات و آیین‌نامه‌های وضع شده؛

۵ ب - اجرای تصمیم‌های شورای طبقه‌بندی با رعایت مقررات مربوطه؛

۵ ج - محافظت و مراقبت کامل از زندانها مراکز حرفه آموزی و اشتغال محکومان و متهمان بوسیله عوامل در اختیار و پیش‌بینی تمهیدهای لازم برای جلوگیری از فرار آنان و همچنین مراقبت در نحوه رفتار مأموران با محکومان و متهمان؛

۵ د - آموزش توجیهی، هدایت و نظارت بر یگان حفاظت زندان و مراکز حرفه آموزی و اشتغال؛

۵ هـ - برنامه ریزی و اهتمام و اقدام در جهت تهذیب، اصلاح و تربیت محکومان و نیز تأمین بهداشت، تغذیه، تربیت بدنی و تفریحات سالم آنان در محیط زندان یا مراکز وابسته؛

۵ و - اجرای برنامه‌های آموزش حرفه‌ای، فنی، کشاورزی، خدماتی، علمی و مذهبی با همکاری سازمانهای مربوطه؛

۵ ز - اعمال نظارت و بازرسی مداوم و کسب اطلاعات لازم از وضعیت عمومی و فردی محکومان و متهمان و رسیدگی به امور دیه، مراکز مراقبت بعد از خروج و موسسه‌های صنعتی کشاورزی و خدماتی و سایر مراکز وابسته؛

۵ ح - همکاری و مساعدت در اجرای برنامه‌های انجمن حمایت از زندانیان، ستاد مردمی رسیدگی به امور دیه، مراکز مراقبت بعد از خروج و وسسه‌های صنعتی کشاورزی و خدماتی و سایر مراکز وابسته؛

۵ ط - مراقبت در اجرای برنامه روزانه و دو نیت سرشماری از محکومان و متهمان و گزارش اتفاقات و آمار روزانه به مقامهای بالاتر برابر دستورالعمل‌های صادر شده؛

۵ ی - گزارش نتایج حاصله از اجرای برنامه‌های محوله به مقامهای بالاتر برابر دستورالعمل‌های صادر شده؛

۵ ک - تهیه برنامه و بودجه سالیانه واحد تحت سرپرستی و ارایه آن به مدیرکل استان؛

۵ ل - انجام سایر وظایف پیش‌بینی شده در این آیین‌نامه.

• ماده ۲۵: رییس زندان یا مراکز وابسته شخصاً و در غیاب وی مسئول مربوطه به محض اطلاع از وقوع حادثه باید در محل حاضر شده، ضمن اتخاذ تدابیر لازم و عاجل برای برقراری نظم و آرامش، در صورت لزوم مراتب را در اسرع وقت به مقامهای بالاتر گزارش نماید و رونوشت آن نیز برای دادستان با قاضی ناظر زندان ارسال می‌گردد.

• ماده ۲۶: حفاظت از زندانها و مراکز حرفه آموزی و اشتغال، استقرار نظم و تأمین امنیت آنها با استفاده از طرحها، عامل و موانع حفاظت فیزیکی و برخورد مناسب و مقابله لازم با هرگونه اخلال نظم، اغتشاش، شورش و اقدامهای مخل امنیت مراکز حرفه آموزی و اشتغال بوسیله یگان حفاظت تحت نظارت و هدایت رییس مراکز حرفه آموزی و اشتغال یا زندان انجام می‌گیرد.

• ماده ۲۷: مدیران و رییسان زندانها و مراکز حرفه آموزی و اشتغال موظفند فهرست متهمان تحت قرار در زندان مدیریت خویش را که حداکثر یک ماه از تاریخ صدور قرار آنان سپری شده، هر ماه تهیه کرده و به منظور تعیین تکلیف نهایی در اختیار مراجع قضایی مربوط قرار دهند.

• ماده ۲۸: معاون زندان بر حسب وظیفه و عنوان اختصاصی (هر یک از معاونتها) و بر اساس درجه زندان یا مراکز حرفه آموزی و اشتغال در انجام تکالیف مقرر با زندان همکاری و معاضدت نموده و دستورهای قانونی او را به مورد اجرا می‌گذارد و در غیاب رییس زندان یکی از معاونان به پیشنهاد وی و تصویب مدیر کل استان مسئولیت امور را بر عهده خواهد داشت.

• ماده ۲۹: وظایف فرمانده قرارگاه زندان به شرح زیر است:

۱/ نظارت بر امور حفاظت فیزیکی زندان و تأیید لوحه نگهبانی، گشت و کنترل و تأیید لوحه پاسداری؛

۲/ نظارت بر حضور و غیاب پرسنل انتظامی زندان و اقدام لازم در این خصوص؛

۳/ بازدید و بررسی وضع ظاهری کارکنان حاضر به خدمت در هنگام برگزاری مراسم صبحگاه و انجام وظیفه و ارائه آموزشها و تذکرات ضروری به آنها؛

۴/ نظارت در تمرین پرسنل نسبت به طرحهای دفاعی و امنیتی زندان با پرسنل؛

۵/ بازدید از اماکن زندان و اسلحه و مهمات و تجهیزات و نظارت بر امر نظافت و نگهداری آنها؛

۶/ نظارت بر نحوه اعزام و انتقال زندانیان به مراجع قضایی و دیگر مراجع؛

۷/ نظارت، بررسی، هدایت و راهنمایی مسئول نگهبانی و افسر آموزش یگان عملیات و سایر عوامل کشیک و گشت در انجام وظایف محوله؛

۸/ ابلاغ دستورات مقامات مافوق و بخشنامه‌های اداری و انتظامی به مأمورین مربوط و نظارت بر حسن اجرای

آنها؛

- ۹/ عهده‌دار شدن امور در غیاب مسئول امور انتظامی؛
- ۱۰/ تدوین، ارائه و پیشنهاد طرحها و دستورالعمل‌های لازم در زمینه هر يك از موارد فوق در جهت بهبود امور جاری و تسهیل و تسریع کار برابر مقررات.
- ۱۱/ جلوگیری از وقوع هرگونه بی‌نظمی و نظارت بر تحقیقات اولیه و تشکیل پرونده و اعزام متهم یا متهمین به مراجع قضایی در وقت قانونی؛
- ۱۲/ ارائه گزارش لازم از وقایع اتفاقیه به مقام مافوق؛
- ۱۳/ انجام سایر امور محوله طبق دستور .
- ماده ۳۰: وظایف افسرنگهبان عبارت است از :
  - ۰/ حضور به موقع در محل خدمت و مطالعه مندرجات ۲۴ ساعت گذشته دفتر ثبت وقایع و خدمات روزانه به منظور پیگیری و اجرای دستورهای صادره از سوی مقام مافوق و اطلاع از وقایع مربوطه؛
  - ۱/ کنترل عوامل نگهبانی، نظارت بر تحویل اسلحه و مهمات به آنان، تطبیق نام آنان با لوحه نگهبانی، اعلام پرسنل غایب به مقام مافوق و ثبت اسامی و مأمورین حاضر در دفتر ثبت وقایع و خدمات روزانه؛
  - ۲/ نظارت بر امور کمک افسرنگهبان مبنی بر اعزام به موقع عوامل نگهبانی به محل مأموریت؛
  - ۳/ تحویل و تحول امور نگهبانی با توجه به وقعات روز قبل؛
  - ۴/ تنظیم و ثبت وقعات و گزارشهای نهایی به صورت صحیح و بدون خط‌خوردگی و تراشیدگی و الحاق برابر دستورالعملهای صادره؛
  - ۵/ رسیدگی به پرونده‌های متشکله باقیمانده از نگهبانی قبل جهت تکمیل و به جریان انداختن و آماده نمودن آنها برای ارسال به مراجع قضایی؛
  - ۶/ نظارت بر انجام وظیفه مأمورین اطلاعات درب ورودی و راهنمایی مراجعه‌کنندگان و نگهداری اشیاء ممنوعه ارباب رجوع؛
  - ۷/ بازدید از عوامل نگهبانی و اماکن انتظامی در طول مدت خدمت؛
  - ۸/ تقدیم گزارش از وضعیت حفاظت فیزیکی زندان در زمینه مشکلات، نواقص، ایرادات و نارساییها به فرمانده انتظامی در مدت نگهبانی؛
  - ۹/ نظارت بر امور محوله داخلی بین پوسته دوم زندان مانند نظافت کلیه اماکن انتظامی، اطمینان از عدم وجود اشکال در ساختمان و تأسیسات؛
  - ۱۰/ تعیین افراد حیره‌بگیر، اموررهای مأمورینی که بطور شبانه‌روزی در زندان بسر می‌برند، وضعیت ظاهری و شنونات اسلامی، رعایت موارد انضباطی و جلوگیری از حرکات یا اعمال سوء مأمورین و نظارت بر اجرای برنامه‌های دسته‌جمعی از جمله نماز جماعت، سخنرانی و اجرای دستورات انضباطی و تنبیهی در مورد هر يك از داریکنان و ارائه گزارش نواقص، معایب مشهود در هر مورد به مقام بالاتر؛
  - اجرای مراسم صبحگاه و شامگاه؛
  - اعمال نظارت لازم بر بازرسی بدنی از زندانیان، ملاقات‌کنندگان و بازرسی دقیق وسائط نقلیه و سایر تجهیزات در هنگام ورود و خروج از زندان بدون استثناء؛
  - هدایت و نظارت کمک نگهبان در انجام وظایف و امور محوله
  - ارائه گزارش سوانح و حوادث غیر مترقبه حادث شده به مقام مافوق در اسرع وقت
  - اجرای کامل مقررات و آیین‌نامه‌های مربوطه و نظارت کامل در حسن جریان امور انتظامی و سرکشی و بازدید مرتب از اماکن مختلف پستی و ارتباط آنان با یکدیگر و بطور کلی برقراری نظم و آرامش در محدوده فیزیکی تحت مسئولیت و اعمال مراقبت دائم در مورد جلوگیری از ورود هرگونه سلاح سرد و گرم به زندان
  - آمارگیری از کارکنان تحت امر بمنظور آگاهی بر تعداد کارکنان موجود، غائب، در حال مرخصی، بیمار، فراری، منتسب و ... و تنظیم آمار لازم و درج آن در دفتر نگهبانی
  - انجام سایر امور محوله طبق دستور
  - ماده ۳۱: مسئول بازدید و کنترل ورود و خروج افراد و وسایل مؤظف است علاوه بر امور محوله ، اقدامات زیر را انجام دهد:
    - ۱/ بازرسی دقیق از وسائط نقلیه و اشیایی که به هر نحو به زندان وارد و یا خارج می‌شوند و جلوگیری از ورود و خروج اشیاء ممنوعه
    - ۲/ بازرسی بدنی از زندانیان و مراجعین به هنگام ورود یا خروج از زندان و جلوگیری از ورود و خروج اشیاء ممنوعه
    - ۳/ اجرای مقررات مربوط به ورود اشخاص به زندان
    - ۴/ تنظیم و ثبت دفتر ورود و خروج به زندان
    - ۵/ ارائه گزارش موارد تخلفات زندانی و ارباب رجوع و معرفی آنان به مسئول مربوطه
    - ۶/ کنترل ورود و خروج خودروها از حیث ثبت تاریخ و ساعت و شماره خودرو با نام راننده مربوطه و گرفتن کارت شناسایی معتبر از راننده و در مواقع ضروری رفتن کارت ماشین
    - ۷/ تحویل تعرفه ملاقات (برگه ملاقات) و تطبیق امضاء ملاقات شونده با برگه ملاقات قبل از ورود به سالن ملاقات
    - ۸/ آموزش و راهنمایی کارکنان تحت مسئولیت در مواقع ضروری
  - ماده ۳۲: وظایف سایر مسئولین و کارکنان در زندانها ، بازداشتگاهها، مؤسسات صنعتی، کشاورزی و خدماتی و سایر مؤسسات و مراکز وابسته بر اساس شرح وظایف پست سازمانی مصوب خواهد بود.
  - ماده ۳۳: ترك نگهبانی، صحبت کردن در موقع نگهبانی، خوابیدن، نشستن و خارج شدن از محوطه پاسگاه، غذا خوردن، استعمال دخانیات، انجام حرکاتی که باعث انصراف خاطر آنان از خدمت و مراقبت از زندانیان در

تکالیف مقررہ آنان شود، ممنوع می باشد. نگهبانان باید طبق آیین نامه داخلی همیشه مجهز و ملبس به لباس رسمی و تمیز و مرتب بوده، مواقعی که در داخل زندانها مأموریت داشته باشند بدون اسلحه انجام وظیفه نمایند. اسلحه، مهمات و تجهیزات زندان باید در پوشش خارج بند در جای امن و مستحکم نگهداری شود. هنگامی که نگهبانان زندانی را طبق دستور رسمی و کتبی مقامات صلاحیتدار قانونی برای محاکمه یا بازپرسی یا انتقال به زندان یا محل دیگر از زندان خارج می نمایند باید مسلح باشند و در طول راه حق توقف و مذاکره و حرف زدن با متهم دیگران را ندارند و مکلفند زندانی را برابر مقررات مربوط تحت مراقبت کامل از جای خلوت مستقیماً به مرجع قضایی احضار کننده بدرقه نموده پس از انجام کار او را بلافاصله و به همان نحو مستقیماً به زندان عودت داده به افسر نگهبان خارج تحویل نمایند. نگهبان به هنگام نگهبانی، بدرقه و حفاظت زندانیان از ادای احترام معاف خواهند بود. اگر زندانی مبادرت به فرار نماید نگهبان موظف است ضمن استمداد از اطرافیان با تمام توان او را تعقیب نموده و چنانچه با بکاربردن تلاشهای ممکن موفق به دستگیری وی نشود سه مرتبه با صدای بلند ایست داده هرگاه باز هم توقف ننمود، با رعایت اطراف و جوانب و توجه به اینکه باعث قتل یا جرح کسی نشود با استفاده از اسلحه و تیر هوایی و در مقام ناچار با نشانگیری ساق پای زندانی از فرار او جلوگیری نماید. هر گاه نگهبان بدون اجازه رسمی و کتبی مقامات مربوط از بازداشت هر زندانی، اطلاعی به خارج از زندان داده یا اطلاعات و پیامها و نوشته ها یا اجناس و اشیایی از طرف زندانیان به خارج برساند یا از خارج برای آنان بیاورد به نسبت اهمیت تخلف تحت تعقیب قرار خواهد گرفت. نگهبان در مواقعی که خلافتی از یک نفر زندانی مشاهده نماید بدون اینکه حق داشته باشد او را مجازات یا حتی ملامت کند بایستی مراتب را با ذکر جزئیات امر کتیباً به افسر نگهبان گزارش دهد چنانچه در مقام رسیدگی خلاف گزارش وی ثابت شود مؤاخذه خواهد شد.

- تبصره - تخلف از مقررات ماده فوق علاوه بر تعقیب قانونی موجب تنبیه انضباطی خواهد بود.
- ماده ۲۴: در هر زندان مرکز حرفه آموزی و اشتغال یا با توجه به نوع آن به تعداد کافی پست سازمانی جهت انجام امور مربوط در نظر گرفته خواهد شد. شرح وظایف هر یک از مشاغل توسط مسئولان مربوط در ستاد مرکزی تصویب و به مسئولان زندانها مرکز حرفه آموزش و اشتغال و جهت ابلاغ به متصدیان مشاغل ابلاغ خواهد شد.

- تبصره - سنول هر واحد موظف است شرح وظایف مشاغل تحت سرپرستی خویش را مطالعه و به متصدیان مشاغل ابلاغ نماید. افزون بر آن ضمن ارایه آموزشهای لازم به کارکنان برای اجرای شرح وظایف یک نسخه از شرح وظایف هر فرد را در محل کار وی و در جایی که توسط مراجعان به راحتی دیده می شود نصب نماید.
- ماده ۲۵: وظایف سایر مسئولان و کارکنان سازمان و مراکز حرفه آموزی و اشتغال، بازداشتگاهها، موسسه های صنعتی، کشاورزی و خدماتی و سایر موسسه ها و مراکز وابسته بر اساس شرح وظایف پست سازمانی مصوب خواهد بود.

- تبصره ۱: مسئولان پستهای مصوب با توجه به امکانات و نیروی انسانی بر اساس تخصصهای مربوط به پست مورد تصدی منصوب خواهند شد، رییس سازمان به منظور پیاده شدن راهبرد توسعه قضایی، اصل تخصص گرایي را در انتصابها ملاک قرار خواهد داد.

- تبصره ۲: کلیه مسئولان بازرسی سازمان خواه در ستاد و خواه در استانها باید از میان حقوقدانان مسلط به حقوق زندانیان انتخاب شوند.

- تبصره ۳: ب منظور فراهم شدن زمینه های نهادینه سازی سیاستهای نوین کیفی و فایده مندسازی شیوه های اجرای کیفر سلب آزادی، ترجیحاً رییسان مراکز آموزشی و پژوهشی سازمان و مسئولان واحدهای آموزش و پژوهش این مراکز از میان متخصصان کیفرشناسی انتخاب خواهند شد.

- ماده ۲۶: رییس دفتر زندان مکلف است در حسن جریان کلیه امور مربوط به دبیرخانه و بایگانی و تقویم و ابلاغ و اجرای احکام، نظارت کامل داشته و مراقبت نماید تا کارهای جاری بدون وقفه و تأخیر و بموقع انجام شده، پاسخ نامه های رسیده در اسرع وقت تهیه و به مقصد ارسال شود، کلیه نامه ها و احکام و قرارهای رسیده در دفاتر مربوط ثبت، پس از ابلاغ به زندانیان و اجرای مفاد آن در پرونده مربوط به هر زندانی درج و بایگانی گردد.

- بدیهی است نتیجه اجرای حکم را به مرجع قضایی مربوطه ارسال خواهد نمود. دفاتر داخلی هر زندان عبارتند از: دفتر نامه ها و احکام و قرارها- دفتر ثبت اسامی زندانیان- دفتر حضور و غیاب زندانیان- دفتر تقویم و احتساب محکومیتها با تعیین تاریخ دقیق آزادی زندانیان- دفتر ثبت اسامی زندانیان پیشینه دار- دفتر ثبت احضاریه ها- دفتر آزادی زندانیان- دفتر ورود و خروج زندانیان- دفتر ملاقات

- تبصره - نظارت کامل در اجرای محکومیتهای نقدی زندانیان در زندانها از وظائف خاصه مسئول اجرای احکام هر زندان می باشد.

- ماده ۲۷: مسئول شعبه اموال و انبار که صاحب جمع اموال زندان شناخته می شود مکلف است طبق مقررات آیین نامه مربوط در محافظت و نگهداری اثاثیه و اموال دولتی و لوازم و اشیاء و اسناد متعلق به زندانیان مراقبت و اهتمام شایسته بعمل آورده و وظایف مشروح زیر را انجام دهد:

- پیش بینی و اقدام بموقع و لازم در تهیه و تدارک اثاثیه و ملزومات و مایحتاج داخلی زندان از قبیل لباس و پوشاک مأمورین و زندانیان، تامین احتیاجات مربوط به سوخت و روشنایی و استحمام و نظافت و بهداشت زندانیان و امکان زندان و هرگونه ضروریات دیگر؛

- جلوگیری از تفریط و تضییع و حیف و میل اموال و اثاثیه دولتی و لوازم شخصی زندانیان و اشیایی که بطور امانت می سپارند؛

- تهیه و تنظیم دفاتر مربوط به ثبت نامه های اداری؛
- وصول و تحویل اموال و ملزومات و اشیاء دولتی، نوشت افزار اداری، ملبوسات دولتی زندانیان و مأموران زندان؛

- ثبت اموال و اثاثیه دولتی بر طبق نمونه رسمی و منطبق با مقررات آیین نامه اموال دولتی؛

- ثبت درخواستهای مربوط به تهیه اشیاء و لوازم مورد احتیاج؛
- ثبت البسه و لوازم شخصی و اسناد عادی و قیمتی محکومان و هر چیزی که محکوم موقع ورود به زندان با خود دارد، در دفاتر مربوطه؛
- تفکیک و نگهداری کیسه‌های محتوی لباس و اشیاء محکومان به ترتیب شماره ردیف. (لباس و لوازم شخصی هر محکوم به محض ورود او بهمراکز حرفه آموزش و اشتغال یا زندان باید بوسیله متصدی انبار نظیف و ضد عفونی شده در کیسه مخصوص با ذکر شماره در برگ صورتمجلس تنظیمی تحویل و تحول که يك نسخه آن با قبض انبار به زندانی تسلیم می‌شود لفاق شده و در حفظ و حراست آن از گزند موش و بید و آفات دیگر دقت و مراقبت کافی بعمل آید)؛
- تنظیم اسناد و درخواست رسمی برای تهیه و تدارک اجناس مورد لزوم به امضاء و گزارش رییس زندان و مقامات مالی مربوط؛
- مراقبت در نظافت و حفاظت کامل اموال دولتی و امکانات محکومان؛
- دقت و مراقبت کافی در تحویل صحیح و سالم امانت‌های محکومان به هنگام آزادی یا انتقال آنان و ارسال صورت مجلس تنظیمی با امضاء محکوم به دفتر مراکز حرفه آموزی و اشتغال یا زندان.
- ماده ۲۸: اداره‌ها و واحدهای مددکاری و خدمات اجتماعی در جهت شناخت شخصیت محکومان و کشف و حل معضلات و مشکلات شخصی و خانوادگی و اجتماعی آنان با کسب نظر روان‌شناس، تحقیقات و اقدام لازم را نموده، يك نسخه از تحقیقات را جهت ضبط در پرونده شخصیت محکوم به رییس زندان و نسخه دیگر را جهت اقدام لازم به اداره متبوع خود تسلیم می‌نماید. مددکاران باید با ابراز شفقت و جلب اعتماد محکوم برای بازگشت آنان به زندگی عادی و سالم اجتماعی اقدام و اهتمام لازم به عمل آورند.
- تبصره - مدیران کل استانها مکلفند هر سال بودجه ای را ترجیحاً با جلب ککهای مردمی و موسسه های خیریه به منظور زندان زدایی و بصورت تنخواه در اختیار واحدهای مددکاری هر ندامتگاه قرار دهند، واحدهای مددکاری، ضمن تلاش برای جلب رضایت شاکی، بدهی های مالی تاسقف دو میلیون ریال را از بودجه در اختیار پرداخت نموده، تا بدینوسیله موجبات جلب رضایت شاکیان و آزادی محکومان مالی یا بهره مندی آنان از آزادی مشروط را فراهم کنند.
- ماده ۲۹: از تاریخ تصویب این آیین‌نامه واحدهای فرهنگی - تربیتی زندانها و مراکز حرفه‌آموزی و اشتغال به «واحد بازپروری» تغییر نام می‌یابند. مسئولان واحدهای بازپروری مکلفند کلیه اقدامها، فعالیتها، برنامه‌های و امکانات مادی و معنوی خود را به سوی بازپروری و بازسازگاری محکومان هدفمند سازند به نحوی که نتیجه اقدامهای آنان کاهش ماهانه و سالانه میزان تکرار بزه و افزایش میزان خروجی محکومان باشد.
- افزون بر وظایف مقرر در پست‌های مصوب، مسئولان واحدهای بازپروری موظفند:
  - 1- برای کلیه فعالیت‌های خود به منظور بازپروری برنامه‌ریزی نموده؛ ضمن تعریف و تعیین اهداف عینی و اختصاصی خود؛ هم‌سو با بازپروری نسبت به مافی که موثر در اصلاح، بازپروری و بازسازگاری محکومان با جامعه و نیز کاهش بازگشت محکومان به زندان است اقدام نمایند.
  - 2- کلیه برنامه‌ها و اقدام‌های بازپرورانه واحدهای خود را با محیط زندان یا مراکز محل خدمت، شرایط اقلیمی، فرهنگی و بومی و ویژگی‌های مردم‌شناسانه‌ی محکومان همساز و همگرا گردانند.
  - 3- آثار برنامه‌ها و فعالیت‌های اجرا شده واحد خود بر محکومان و تاثیر پیشرفت آن بر کاهش میزان تکرار بزه را مورد ارزیابی ماهانه و سالانه قرار دهند و ضمت اصلاح، تعدیل یا حذف برنامه‌های نامناسب؛ برنامه‌های نوین بازپرورانه جایگزین آن نموده، گزارش‌های ماهانه و سالانه خود را به رییس زندان یا مراکز حرفه‌آموزی و اشتغال محل خدمت و شورای طبقه‌بندی به منظور اتخاذ تصمیم‌های بهتر و مناسب‌تر ارسال نمایند.
- 0 تبصره: گزارش‌های سالانه یاد شده هر سال توسط مدیران کل استانها مربوط به منظور بهینه‌سازی تصمیم‌گیری‌ها و برنامه‌ریزی‌ها به معاونت بازپروری سازمان تسلیم خواهند شد. معاونت یاد شده مکلف به مطالعه کارشناسانه، برنامه‌ریزی و ابلاغ برنامه‌های بهینه ساخته به واحدهای بازپروری می‌باشد.
- ماده ۴۰: روانشناسان زندان و مراکز حرفه‌آموزشی و اشتغال موظفند با همکاری مددکاران و بخش معاونت بازپروری و ملاحظه پرونده شخصیتی محکومان ضمن بررسی ناسازگاری و ناهنجاریهای روانی آنان مراتب را به شورای طبقه‌بندی اعلام و اقدام لازم را برای ایجاد سازگاری و در صورت لزوم درمان آنان بعمل آورند.
- ماده ۴۱: مسئول بهداری مرکز حرفه‌آموزی و اشتغال یا زندان موظف است با همکاری متخصصان مربوطه از قبیل روانپزشک، پزشک و یا روانشناس نسبت به بستری کردن بیماران روانی به منظور معالجه آنان اقدام نموده در صورتی‌که بیماری افراد یاد شده منجر به جنون یا اختلال مشاعر تشخیص داده شود مراتب را در اسرع وقت بوسیله رییس موسسه یا زندان به پزشکی قانونی جهت اعلام نظر و اطلاع به مقامات قضایی گزارش نموده و در صورت نیاز برای انتقال و معالجه آنان در يك مؤسسه درمانی و تأمین تدابیر شایسته قانونی را اتخاذ نماید.
- ماده ۴۲: مربیان زندان، مراکز حرفه‌آموزی و اشتغال، صنعتی، کشاورزی و خدماتی موظفند ضمن اجرای دستوراهايي که از طرف رییس مؤسسه به آنان ابلاغ می‌شود، در روز دست‌کم دوبار صبح و عصر از محکومان و متهمان سرشماری و حضور و غیاب بعمل آورده و ضمن گشت، افراد مشغول به کار را تحت نظر گرفته و از هرگونه تماس آنان با افراد خارج و یا خروجشان از محوطه مؤسسه یا فرار آنها جلوگیری کنند و در صورت بروز حادثه یا مشاهده هرگونه تخلف فوری طبق مقررات این آیین‌نامه اقدام نموده، مراتب را به رییس زندان یا مراکز مربوط گزارش نمایند.
- تبصره ۱: شرح وظایف مربیان بر اساس ویژگی‌های مؤسسه یا زندان محل خدمت و متناسب با آف متفاوت خواهد بود و شورای برنامه‌ریزی سازمان مکلف است در تعریف شرح وظایف مربیان تفاوت‌های مؤسسه‌ای را رعایت کند.

- تبصره ۲: اعزام و بدرقه محکومان و متهمان بوسیله نیروهای مریب ممنوع است. در موارد اضطراری یا در مورد محکومان و متهمان زن؛ این امر به همراهی دیگر رابطان انجام خواهد شد.
- ماده ۴۳: متهمان و محکومان در طول اقامت در مراکز حرفه‌آموزی و اشتغال و یا زندان و یا مؤسسه‌های صنعتی، کشاورزی و خدماتی و یا اقامت در مؤسسه‌های اقدامات تأمینی و تربیتی از حیث تحولات حاصله در ویژگی‌های اخلاقی و مذهبی و تشخیص سلامت بدنی و روحی تحت مراقبت و بررسی متخصصان زندان یا مؤسسه مربوط قرار خواهند داشت.
- تبصره- اقدام‌های مقرر در این ماده در بازداشتگاه‌ها نیز اعمال خواهد شد.
- ماده ۴۴: به منظور توسعه و ترویج مبانی و موازین حقوق شهروندی در زندان‌ها، بازداشتگاه‌ها و مؤسسه‌های تحت نظر سازمان، رعایت موازین حقوق اسلامی و انسانی، تسهیل روند زندان‌زدایی و بازسازی محکومان با جامعه دفتري به نام «دفتر حمایت از حقوق شهروندی زندانیان» زیر نظر پرسى سازمان و با تعداد لازم کارشناس تشکیل می‌شود. وظایف این دفتر به شرح زیر است:
  - ۱/ مطالعه، بررسی و پیگیری موارد نقض حقوق شهروندی در زندان‌ها، بازداشتگاه‌ها و مراکز حرفه‌آموزی و اشتغال و اعلام آن به رییس سازمان.
  - ۲/ مطالعه‌ی پرونده‌های قضایی افراد تحت قرار و تذکر گذشت موعدهای قانونی به قاضیان ناظر و مقام‌های قضایی مربوط
  - ۳/ تهیه کتابچه‌ای در مورد حقوق و تکالیف قانونی محکومان و متهمان و تقدیم ماهانه این حقوق و تکالیف به افراد تازه وارد
  - ۴/ همکاری مستمر و نظام‌مند با هیات نظارت بر اجرای قانون احترام به آزادی‌های مشروع و حفظ حقوق شهروندی، ستاد حقوق بشر قوه قضاییه و سایر نهادهای حقوق بشری پس از هماهنگی بازرسی سازمان
  - ۵/ نظارت بر حسن اجرای این آیین‌نامه و سایر امور که به این دفتر به موجب قانون ارجاع می‌شود.
- تبصره ۱: مسئول دفتر، از میان حقوق‌دانان آگاه به موازین حقوق شهروندی توسط رییس سازمان انتخاب می‌شود.
- تبصره ۲: مسئول دفتر مکلف است از وضعیت حقوق شهروندی مراکز حرفه‌آموزی و اشتغال و زندان‌ها به طور ماهیانه به رییس سازمان گزارش دهد.
- تبصره ۳: گزارش سالیانه حقوق شهروندی سازمان به وسیله مسئول دفتر تهیه گشته از طریق رییس سازمان تسلیم رییس قوه قضاییه خواهد شد.
- تبصره ۴: در کلیه اداره‌های کل استانی واحد حمایت از حقوق شهروندی زندانیان تاسیس خواهد شد.
- ماده ۴۵: افزون بر نظارت بر حسن اجرای قوانین و مقررات مربوط به زندان‌ها و مراکز حرفه‌آموزی و اشتغال و سایر وظایفی که به موجب مقررات بر عهده قاضیان ناظر زندان گذارده شده است وظایف آنان با رعایت مقررات این آیین‌نامه عبارت است از:
  - ۱/ اعمال نظارت بر امور محکومان از حیث پیشبرد اهداف بازپرورانه و اتخاذ تدابیر مناسب به منظور فردی سازی هر چه بیشتر کشورها
  - ۲/ شرکت در شورای طبقه‌بندی، ملاحظه پرونده شخصیت محکوم و اتخاذ تصمیم در مورد شیوه اعمال کیفر
  - ۳/ اعلام تخلف‌های آیین‌نامه‌ای و قانون محکومان و متهمان به مراجع قضایی مربوط، در مواردی که متضمن جرم باشند.
  - ۴/ صدور مجوز به منظور ملاقات نمایندگان سیاسی و کنسولی اتباع خارجی که در حال تحمل کیفر یا بازداشتند.
  - ۵/ اعطای مرخصی به محکومان با ملاحظه پیشرفت‌های بازپرورانه و مقررات آیین‌نامه
  - ۶/ مطالعه پرونده افراد تحت قرار بازداشت موقت یا کسب اطلاع از پرونده آنان به وسیله دفتر حمایت از حقوق شهروندی سازمان یا طرف دیگر و اعلام مراتب گذشت مدت‌های قانونی موضوع بند ط ماده ۳ قانون اصلاح قانون تشکیل دادگاه‌های عمومی و انقلاب (مصوب ۱۳۸۱/۷/۲۸) صرفاً جهت اطلاع به مراجع یاد شده
  - ۷/ صدور مجوز قانونی به منظور ملاقات وکیلان و مشاوران حقوقی با موکلان خود
  - ۸/ برگزاری جلسه‌های هفتگی پرسش و پاسخ با محکومان و متهمان به منظور حل مشکلات قانونی برآمده از نحوه اجرای کیفرها و پاسخگویی به مشکلات حقوقی آنان
- ماده ۴۶: در هر زندان، مرکز حرفه‌آموزی و اشتغال، یا مؤسسه صنعتی، کشاورزی و خدماتی هر يك ماه يك بار کمیسیون با مسئولیت رییس زندان، مؤسسه و یا نماینده وی و با شرکت متخصصان روانشناسی، مددکاری، فرهنگی، تربیتی و در صورت لزوم کارشناس صلاحیت‌دار دیگر تشکیل و خلاصه دیدگاه‌های کمیسیون یاد شده نسبت به محکوم در پرونده شخصیت او منعکس و رونوشت نظر کمیسیون برای قاضی ناظر زندان ارسال می‌گردد

بخش دو- مقررات عمومی

بخش دو- مقررات عمومی

• فصل اول- پذیرش، تشخیص و طبقه‌بندی

• فصل دوم - امور داخلی، برنامه‌های روزانه، تغذیه و بهداشت

• فصل سوم - اشتغال و حرفه‌آموزی

• فصل چهارم - برنامه‌های بازپرورانه

• فصل پنجم تخلف‌ها و تنبیه‌های درون مراکز حرفه‌آموزی و اشتغال و زندان‌ها

فصل اول- پذیرش، تشخیص و طبقه‌بندی

- ماده ۴۷: واحد پذیرش و تشخیص محلی است برای پذیرش، بررسی و شناخت شخصیت محکومان و متهمان که زیر نظر مسئول مربوط انجام وظیفه می‌نمایند.
- ماده ۴۸: پذیرش از هنگامی آغاز می‌گردد که متهم یا محکوم به موجب برگ رسمی به امضا و مهر مقام قضایی صادر کننده قرار یا حکم، متضمن مشخصات کامل متهم یا محکوم (شهرت - نام - نام پدر- سن - شماره شناسنامه - شماره ملی - کد پستی - شغل - نوع جرم و اتهام یا محکومیت - نوع و میزان مجازات - شماره قرار یا حکم - تاریخ شروع بازداشت) وسیله مامور شناخته شده قبلی که باید کارت شناخت شناسایی رسمی ملصق به عکس خود را ارایه دهد به مراکز حرفه آموزی و اشتغال، بازداشتگاه زندان یا سایر مراکز وابسته تحویل می‌گردد.
- تبصره ۰ - عدم ذکر نام و نام خانوادگی، نام پدر، نوع اتهام، شماره قرار و نیز عدم مهر و امضای مقام قضایی و قانونی موجب عدم پذیرش فرد خواهد بود مگر در مواردی که به ولگردی یا بی‌هویتی و امثال آن تصریح گردد که در این صورت زندان و مرجع قضایی بایستی به هر نحو ممکن مشخصات دقیق وی را به دست آورده و در سوابق ثبت کند.
- تبصره ۲: سازمان موظف است فهرست مقام‌های صاحب‌تدار قانونی را که بر اساس سایر قوانین موضوعه مجاز به معرفی متهمان یا محکومان به زندان می‌باشند به اداره‌های کل زندان‌ها اعلام نماید.
- ماده ۴۹: از هر محکوم به محض ورود در قسمت پذیرش و تشخیص توسط مأمورین انتظامی انگشت‌نگاری و عکاسی بعمل می‌آید و پس از تنظیم دو برگ انگشت‌نگاری (یک برگ برای زندان و یک برگ برای ارسال به مراکز اسناد قانونی) برای تعیین پیشینه با ذکر شماره عکس زندانی به انضمام مدارک رسمی نسبت به تحویل زندانی اقدام می‌گردد و افزون بر شماره کلاس دفاتر ثبت کل و ثبت قرارها و محکومیت‌ها ذکر شماره عکس نیز در کلیه مکاتبه‌های مربوط به بازداشتی‌ها و محکومان الزامی است.
- تبصره ۱: هر محکوم یا متهم مکلف است هنگام ورود مشخصات صحیح و کامل، کدپستی و کد ملی خود را به واحد پذیرش اعلام نماید و در صورت اعلام مشخصات غلط بنا بر مقررات این آیین‌نامه تنبیه انضباطی خواهد شد، مسئولان زندان‌ها یا مراکز حرفه‌آموزی و اشتغال مکلفند پس از احراز هویت واقعی مراتب را به مراجع قضایی مربوط اعلام نمایند.
- تبصره ۲: محکوم یا متهم هنگام ورود باید دست کم یک نفر را معرفی نماید که در صورت بروز هرگونه اتفاقی برای وی در اسرع وقت به فرد مذکور اطلاع داده شود.
- ماده ۵۰: در زندانها مراکز حرفه آموزی و اشتغال و باید دفاتر ثبت کل حاوی نکات زیر، صفحه‌بندی و به امضاء و مهر رییس زندان رسیده و مشخصات محکوم یا متهم به محض ورود و پیش از تحویل او به زندان بشرح زیر در آن ثبت شود (ذکر هویت کامل متهم یا محکوم، شامل: نام و نام خانوادگی کنونی و قبلی، نام مستعار، لقب، نام پدر و مادر، وضع شرایط و ویژگی‌های خانوادگی، جنسیت، مذهب، تابعیت، شغل، سن، وضعیت تأهل، میزان تحصیلات، پیشینه کیفری، شماره عکس، علائم مخصوص بدنی، نوع اتهام یا محکومیت، نوع قرار یا مجازات، مدت محکومیت، تاریخ شروع بازداشت، تاریخ آزادی از زندان، شماره قرار یا حکم، مرجع صدور قرار یا حکم، نشانی دائم، شماره تلفن و شماره و محل صدور شناسنامه). صحت انطباق مشخصات یاد شده با محکوم معرفی شده باید در زیر معرفی‌نامه به وسیله مأمور آورنده نامه محکوم یا متهم تأیید و پس از ثبت مراتب در دفتر ثبت کل صحت آن به امضاء زندانی معرفی شده در ستون آخر دفتر یاد شده گواهی شود.
- ماده ۵۱: پس از ثبت مشخصات کامل محکوم یا متهم در دفاتر (دفاتر مذکور در ماده ۳۷) برای هر فرد به ترتیب شماره دائمی عکس پرونده تشکیل می‌گردد و کارت شناسایی ملصق به عکس همچنین کارت بایگانی به ترتیب حروف الفبا تهیه و در ردیف مربوطه نگهداری می‌گردد.
- ماده ۵۲: شماره مکاتبه‌های اداری درباره محکوم یا متهم بدین شرح خواهد بود:
  - متهمان: (شماره ردیف، شماره عکس، بزه مورد اتهام، شماره مربوط به نوع بزه مورد اتهام در مورد محکومیت، شماره ترتیب دفتر ثبت کل، علامت ممیزه زندان).
  - محکومان: (شماره ردیف، شماره عکس، بزه مورد اتهام، شماره مربوط به نوع بزه مورد اتهام در مورد محکومیت، شماره ترتیب دفتر ثبت کل، علامت ممیزه زندان)
- ماده ۵۳: کلیه پرونده‌های محکومان و متهمان، بایستیملصق به عکس و حاو برگ انگشت‌نگاری و شرح حال و خلاصه پیشینه شخصی، خانوادگی، اجتماعی و کیفری آنها به امضاء مسئول بایگانی زندان باشد.
- ماده ۵۴: برای هر محکوم کارت شناسایی ملصق به عکس شامل مشخصات کامل به شرح مندرج در ماده ۴۹ تهیه و در هرگونه نقل و انتقالی به عنوان معرف و مبین مشخصات محکوم مورد استناد و استفاده لازم قرار می‌گیرد.
- ماده ۵۵: رییس زندان مراکز حرفه آموزی و اشتغال، یا جانشین آنها مکلف است هر روز اول وقت اداری از محکومان و متهمان تازه وارد بازدید نموده و الزام اجرای مقررات و مراعات نظم و انضباط را در محیط بازداشتگاه، مراکز حرفه آموزی و اشتغال و زندان به آنان تفهیم نموده و دفترچه راهنمای مقررات و وظایف زندانیان را بین آنها توزیع نماید.
- ماده ۵۶: در صورت فقدان منع قانونی، هر محکوم می‌تواند در اسرع وقت به وسایل ممکن به یکی از نزدیکان مورد اعتماد خود اطلاع دهد که در زندان حضور یافته، نسبت به تحویل اشیاء و لوازم شخصی او با حضور خود محکوم اقدام نماید، در هر نوبت صورتمجلس تحویل و تحویل بایستی در دفاتر نگهبانی و انبار زندان یا بازداشتگاه و پرونده محکوم ثبت شود.
- ماده ۵۷: هرگاه محکوم به طور کتبی تقاضا نماید که اشیاء و لوازم شخصی خود را بوسیله پست سفارشی یا

بوسیله مطمئن دیگر برای یکی از بستگان خویش ارسال دارد نسبت به بسته‌بندی و لاک و مهر آن با تنظیم صورتمجلس به امضای خود محکوم و مسئول امور نگهداری و انباردار حاوی مشخصات و جزئیات و تعداد محتویات بسته اقدام می‌گردد. هزینه بسته‌بندی و حمل آن بعهده محکوم می‌باشد.

• ماده ۵۸: در صورتیکه محکوم یا متهم نتواند شخص مطمئن را برای تحویل دادن اسناد و اشیاء و لوازم شخصی و قیمتی خود معرفی نماید، تعیین تکلیف و محل و نحوه سپردن و نگهداری آن در محلی غیر از موسسه یا زندان از قبیل صندوق امانات پستی یا یکی از بانکها و غیره موکول به تقاضای کتبی وی خواهد بود. هزینه نگهداری بعهده محکوم یا متهم است.

• ماده ۵۹: هنگام انتقال محکوم یا متهم به زندان دیگر باید تشریفات تحویل و تحول و بسته‌بندی لوازم و اشیاء دیگر او با تنظیم صورتمجلس و ثبت مراتب در دفاتر نگهداری و انبار به طور کامل انجام شده و یک نسخه از صورتمجلس به همراه وی به موسسه یا زندان مقصد ارسال شود.

• ماده ۶۰: محکومان و متهمان مجازند در موسسه یا زندان تنها از لوازم و اشیاء شخصی زیر استفاده نمایند در غیر اینصورت بنابر نظر شورای انضباطی با آنها برخورد خواهد شد.

• کتاب و نشریات مجاز، خمیردندان و مسواک غیرفلزی، حایصابون غیرفلزی، صابون و شامپو، ابرحمام، شانه غیرفلزی، دو عدد حوله کوچک، دو جفت جوراب، لباس زیر بنا به ضرورت بهداشتی، نوشت افزار (کاغذ، پاکت، مداد، خودکار)، عینک طبی و لوازم بهداشتی دیگر با اجازه بهداری زندان، ناخن‌گیر فاقد چاقو، ماشین اصلاح دستی، رادیو یک موج باطری‌دار.

• ماده ۶۱: به استثنای لوازم ذکر شده در ماده یاده شده نگهداری و استفاده از اشیاء دیگر موکول به پیشنهاد رییس موسسه یا زندان و تصویب مدیرکل استان می‌باشد. (این اشیاء در هنگام ورود با ذکر مشخصات کامل در دو نسخه صورتمجلسه شده که یک نسخه در اختیار آورنده و نسخه دیگر در پرونده محکوم یا متهم ضبط می‌گردد).

• ماده ۶۲: محکوم یا متهم حق آوردن لوازم و ابزار کار از کارگاه و آموزشگاه را به داخل موسسه یا زندان یا بازداشتگاه ندارد.

• ماده ۶۳: در هر مرکز حرفه‌آموزی و اشتغال یا زندان قسمتی به نام تشخیص به منظور شناخت شخصیت محکومان و متهمان و طبقه‌بندی آنان با استفاده از خدمات کارشناسان متخصص تشکیل می‌گردد که تهیه و تنظیم و نگهداری پرونده شخصیتی زندانی به شرح مواد بعدی به عهده این قسمت است.

• ماده ۶۴: محکومان حداکثر دو ماه در قسمت پذیرش و تشخیص تحت آزمایشگاه‌های پزشکی، روانپزشکی، آزمون‌های روانشناسی و شناخت شخصیت و استعداد قرار گرفته و میزان سلامت جسمی و روانی معلومات و اطلاعات مذهبی و علمی و فنی آنان را در جهت شناخت شخصیت بررسی و تعیین می‌گردد. مددکاران اجتماعی طبق فرمهای تنظیمی که براساس موازین اسلامی از سوی سازمان تهیه می‌شود درمورد پیشینه زندگی تحقیقات لازم به عمل آورده گزارش کاملی از گذشته محکوم یا متهم از دوران طفولیت تا زمان تنظیم گزارش در محیط‌های مختلف خانوادگی، تحصیلی، محلی، حرفه‌ای و غیره را با اظهار نظر خود تهیه می‌نمایند. در انقضای مدت اقامت آنان در قسمت پذیرش و تشخیص کلیه گزارش‌های متخصصان در پرونده او متمرکز می‌شوند تا در شورای طبقه‌بندی مطرح شود.

• ماده ۶۵: در هر زندان، مرکز حرفه‌آموزی و اشتغال یا، شورایی با ترکیب زیر به نام شورای طبقه‌بندی زندانیان تشکیل می‌شود: قاضی ناظر زندان به عنوان رییس شورا؛ رییس زندان یا مرکز مربوط به عنوان دبیر شورا مسئولین واحدهای قضایی، بازروری، انتظامی، رییس اندرزگاه مربوط، یک نفر روانشناس و یک نفر مددکار که در قسمت تشخیص فعالیت می‌نمایند با انتخاب رییس مرکز یا زندان.

• تبصره ۱: شورای طبقه‌بندی در اتخاذ تصمیم‌های مربوط به محکومان یا متهمان در صورت نیاز نظر واحد حفاظت و اطلاعات را اخذ نماید.

• تبصره ۲: در زندان یا مراکزی که دارای قاضیان ناظر متعدد باشد، انتخاب قاضی ناظر رییس شورا بر عهده دادستان است.

• تبصره ۳: در صورت عدم حضور سایر قاضیان ناظر در جلسات شورا؛ مصوبات شورای طبقه‌بندی بایستی به استحضار آنان برسد.

• ماده ۶۶: شورای طبقه‌بندی در موارد زیر اتخاذ تصمیم می‌نماید:

الف- تعیین و تقسیم محل استقرار محکومان و متهمان؛

ب- اشتغال یا عدم اشتغال به کار محکومان در مراکز اشتغال داخل و یا خارج موسسه یا زندان؛

ج- اظهار نظر در زمینه احراز شرایط آزادی مشروط و عفو زندانیان با رعایت مقررات مربوطه.

• تبصره - نقل و انتقال محکوم یا متهم در داخل در اختیار رییس موسسه یا زندان می‌باشد.

• ماده ۶۷: شورای طبقه‌بندی دست کم هفته‌ای یکبار تشکیل و با حضور اکثریت اعضاء رسمیت می‌یابد، تصمیمات شورا با اکثریت آراء قطعی قابل اجرا است در صورت لزوم به دعوت رییس موسسه یا زندان جلسه فوق العاده تشکیل خواهد شد.

• ماده ۶۸: مدیر کل استان یا رییس زندان یا مراکز حرفه‌آموزی و اشتغال با تصویب شورای طبقه‌بندی و به منظور تشویق محکومان، پیشنهاد عفو یا آزادی مشروط آنها را با توجه به علاقه‌ی محکومان و پیشرفت آنان در اشتغال و رعایت مواد مربوط در این آیین‌نامه تقدیم می‌دارند.

• تبصره - اشتغال به کار محکومان در صورت عدم ممنوعیت در حکم، با تصویب شورای طبقه‌بندی و در صورت نیاز پس از گذراندن یک دوره حرفه‌آموزی و آموزش، بلامانع است.

• ماده ۶۹: محکومان حسب پیشینه، سن، جنسیت، تابعیت، نوع جرم، مدت مجازات، وضع جسمانی و روانی،

چگونگی شخصیت و استعداد و میزان تحصیلات و تخصص به یکی از قسمت‌های مراکز حرفه‌آموزی و اشتغال، زندان یا مؤسسه‌های تأمین و تربیتی معرفی می‌گردند.

0 تبصره ۱: محکومان و متهمان زن می‌توانند اطفال خود را تا سن دو سال تمام به همراه داشته باشند. ریسان و مراکز حرفه‌آموزی و اشتغال می‌توانند در هر مؤسسه یا زندان نسبت به تفکیک و جداسازی اطفال ۲ تا ۶ سال در محل مجزا (مهدکودک) اقدام و یا نسبت به انتقال اطفال موصوف به بهزیستی یا مؤسسه‌های نگهداری اطفال مبادرت نمایند.

0 تبصره ۲: محکومان معرفی شده به زندان یا مراکز حرفه‌آموزی و اشتغال که وضعیت ظاهری آنها حمایت از بیماری‌های روانی و جسمانی دارد، باید پیش از پذیرش توسط پزشک معتمد مورد معاینه قرار گرفته و در صورت نیاز به مراقبت‌های پزشکی و بیمارستانی، مراتب به قاضی مربوط اعلام گردد

فصل دوم - امور داخلی، برنامه‌های روزانه، تغذیه و بهداشت
فصل دوم - امور داخلی، برنامه‌های روزانه، تغذیه و بهداشت

- ماده ۷۰: در صورت امکان به محکوم یک اتاق با وسایل لازم داده می‌شود و هرگاه محکومان به طور دسته جمعی نگهداری شوند باید منتهای کوشش و دقت را در انتخاب افراد یک گروه از حیث تناسب سن و جهات دیگر بویژه به هنگام خواب به عمل آورده و در شب بازدید و نظارت بیشتری درباره آنان اعمال گردد. برای محکومانی که حسب دستور مقام‌های قضایی صلاحیت‌دار می‌بایست بطور جداگانه نگهداری شوند باید اتاقی با امکانات لازم در نظر گرفته شود.
- ماده ۷۱: لوازم آسایشگاه برای هر محکوم عبارت است از: تختخواب، تشک، بالش، دو تخته پتو، ملحفه برای پتو، تشک و بالش (تغییر محل این لوازم در آسایشگاه به دلخواه محکوم ممنوع است).
- ماده ۷۲: محکومان مکلفند در حفظ و نگهداری و نظافت کامل لوازم مؤسسه یا زندان مراقبت‌های لازم را به عمل آورند.
- ماده ۷۳: محکومان به هیچ وجه حق روشن کردن آتش و استفاده از چراغ‌های خوراک‌پزی و نگهداری نفت و بنزین و وسایل برقی و سایر مواد محترقه را در داخل مؤسسه، زندان یا بازداشتگاه ندارند.
- ماده ۷۴: برنامه روزانه مؤسسه، زندان‌ها و بازداشتگاه‌ها بایستی بدون تبعیض و استثناء درباره کلیه محکومان یکسان به مورد اجرا گذاشته شود. برنامه مؤسسه‌ها، زندان‌ها و بازداشتگاه‌ها به شرح زیر است:
0 اذان صبح، بیدار باش و تا طلوع آفتاب، انجام امور واجب مذهبی، استحمام، نظافت آسایشگاه، امور شخصی، طلوع آفتاب، ورزش صبحگاهی، صرف صبحانه و سپس شرکت در کلاسها یا کارگاهها، از ظهر تا ۲ بعد از ظهر انجام امور واجب مذهبی، صرف نهار و استراحت، ۲ بعد از ظهر به بعد شرکت در کلاسها یا کارگاهها، مغرب بجای آوردن امور واجب مذهبی، شام و ساعت خاموشی.
- 0 تبصره - در صورتی که تلویزیون برنامه آموزشی مفیدی برای محکومان داشته باشد، ریاست مؤسسه یا زندان می‌تواند خاموشی را تا پایان برنامه تلویزیون به تأخیر اندازد.
- ماده ۷۵: بیماران و افراد سالخورده با صدور گواهی معذوریت از طرف پزشک زندان و تایید آن توسط مسئول بهداشتی برای مدتی که در گواهی تصریح می‌گردد از اجرای برنامه‌های روزانه معاف خواهند بود.
- ماده ۷۶: در موقع امتحان‌ها و بنا به ضرورت، برای مطالعه و به منظور تشویق محکومان با کسب اجازه کتبی از مسئول مؤسسه یا زندان، استفاده از روشنایی با رعایت سکوت کامل بدون ایجاد مزاحمت برای دیگران مجاز می‌باشد.
- ماده ۷۷: پس از خاموشی باید در محوطه مؤسسه یا زندان سکوت کامل برقرار باشد. همچنین در موقع کار، تحصیل، گردش، ورزش، تفریحات سالم و انجام وظایف جاری رعایت نزاکت، ادب، احترام و متانت در گفتار، کردار و رفتار در همه جا و تمام ساعت‌های شبانه‌روز الزامی است.
- ماده ۷۸: فریاد زدن، آواز خواندن با صدای بلند، جر و بحث و گفتگوهای تند که مخل امنیت مؤسسه یا زندان گردد، مشاجره و ارتکاب هر عمل فردی یا دسته‌جمعی که نظم و آرامش داخل مؤسسه یا زندان را مختل سازد، صحبت و اشاره کردن به هر نحوی از انحاء از پنجره‌های زندان یا خارج بطور مطلق ممنوع است.
- ماده ۷۹: بازدید بدنی و لوازم همراه محکومان هنگام ورود و خروج به مؤسسه یا زندان و آسایشگاه به هر علتی الزامی است.
- ماده ۸۰: متهمان و محکومان باید بر اساس موازین اسلامی تحت نظارت مربیان مسئول امور تربیتی زندان بوده و از آنان دست‌کم روزی دو نوبت صبح‌ها پیش از شروع ورزش و شب‌ها هنگام ورود به آسایشگاه سرشماری به عمل آید.
- ماده ۸۱: محل کار و آسایشگاه و اشیاء محکوم یا متهم بر اساس دستور رییس زندان یا جانشین او بازرسی می‌شود. تمرد یا مقاومت در برابر مأموران بازرسی و سرپیچی از اجرای دستور آنها موجب تنبیه‌های انضباطی متمرده خواهد شد.
- ماده ۸۲: برای حفظ آرامش و امنیت داخل مؤسسه یا زندان و بازداشتگاه باید دست‌کم ماهی یکبار کلیه اماکن و لوازم و اشیاء محکومان به وسیله گروهی با انتخاب رییس مؤسسه یا زندان یا جانشین او و تحت تعلیم و نظارت آنان بازرسی شود و با تنظیم صورت‌مجلس گزارش کار بطور مرتب در پوشه مخصوص بازرسی مؤسسه یا زندان یا بازداشتگاه بایگانی شود.
- ماده ۸۳: میخ زدن یا نوشتن روی دیوارهای مؤسسه یا زندان یا بازداشتگاه، ترسیم و نقاشی و الصاق عکس و هرگونه نوشته‌ای در آسایشگاه ممنوع است مگر در موارد خاص با اجازه رییس مؤسسه یا زندان.
- ماده ۸۴: دست زدن متهمان یا محکومان به سیم‌کشی و تغییر محل لوازم الکتریکی یا تعویض آن بوسیله آنان

- در موسسه یا زندان و بازداشتگاه به کلی ممنوع است.
- ماده ۸۵: متهم یا محکوم باید هر روز صبح پیش از خروج از آسایشگاه نسبت به نظافت اتاق و لوازم آن و مرتب کردن رختخواب خود اقدام نماید. آویزان کردن لباس و لوازم شخصی در آسایشگاه ممنوع است بدین منظور اشکافهایی مخصوص تهیه و در اختیار زندانیان قرار می‌گیرد.
- ماده ۸۶: استعمال دخانیات در اماکن مسقف بطور مطلق ممنوع است، مسئولان مربوط در موسسه یا زندان مکلفند تمهیدهای لازم جهت ترک سیگار را فراهم نمایند.
- ماده ۸۷: متهمان و محکومان مجاز به نگهداری و همراه داشتن پول در زندان نمی‌باشند و جهت رفع نیازمندیها و احتیاجاتشان، مسئولان زندان مکلفند با استفاده از روشهای قابل اجرا تمهیدهایی را فراهم نموده تا محکومان بتوانند از محل موجودی خود نسبت به خرید از فروشگاهها و تهیه سایر کالاهای مورد نیاز خود اقدام نمایند. دستورالعمل موضوع این ماده از سوی سازمان به اداره‌های کل زندانها ابلاغ خواهد شد.
- تبصره ۵ - در صورت کشف وجوه نقدی و اوراق بهادار چنانچه محکوم، از وجه نقد استفاده‌های نامشروع از قبیل قماربازی و دادن رشوه نماید، وجوه یاد شده توقیف و مراتب طی گزارشی به قاضی ناظر زندان ارسال می‌گردد و چنانچه استفاده‌های نامشروع از آن بعمل نیامده باشد ضمن طرح موضوع در شورای انضباطی وجوه مزبور به حساب وی منظور گردیده و در مورد اوراق بهادار حسب مورد تصمیم قانونی اتخاذ می‌گردد.
- ماده ۸۸: در صورت کشف اشیاء ممنوعه چنانچه صرف نگهداری آنها جرم باشد، موضوع طی گزارشی به قاضی ناظر زندان به منظور اتخاذ تصمیم ارسال می‌گردد و در غیر اینصورت ضمن طرح در شورای انضباطی تا پایان مدت حبس اشیاء یاد شده توقیف و نگهداری و یا طی صورتجلسه تحویل خانواده محکوم می‌شود.
- ماده ۸۹: مواد مذکور در دو ماده پیش در سه نسخه صورتجلسه شده يك نسخه نزد قاضی ناظر و يك نسخه در پرونده محکوم بایگانی و نسخه دیگر تحویل خانواده محکوم می‌شود.
- ماده ۹۰: پوشیدن لباس ویژه‌ی محکوم، برای محکومان الزامی نیست مگر به تشخیص سازمان زندانها.
- ماده ۹۱: به تشخیص دایره مددکاری از سوی زندان سالیانه به متهمان و محکومان نیازمند به میزان مناسب لباس داده شده و نیازمندی‌های بهداشتی ضروری متهمان و محکومان زن نیز تامین می‌شود.
- تبصره ۵ - استفاده از بند شلوار و کمربند و نظایر آن بجز شرکت در برنامه‌های ورزشی که از سوی سازمان مجاز تشخیص داده می‌شود ممنوع می‌باشد.
- ماده ۹۲: برنامه غذایی متهمان و محکومان به تناسب فصل‌های سال به وسیله مدیر کل هر استان تصویب و به زندانها ابلاغ می‌گردد. اداره‌های مالی و تدارکاتی و انبارهای زندان بر اساس برنامه تنظیمی نسبت به تأمین اعتبار و تهیه و تحویل مواد اولیه و دقت در مرغوبیت نوع آن اقدام می‌نمایند.
- تبصره ۵ - مدیران کل استانها می‌بایست با توجه به شرایط و احتیاج‌های اقلیمی هر محل نسبت به تغییرات برنامه غذایی در محدوده اعتبار مصوب اقدام نمایند.
- ماده ۹۳: غذای روزانه در سه وعده به ترتیب زیر به زندانیان داده می‌شود. صبحانه، نهار، شام و اغذیه لازم که دارای کالری و ویتامین‌های کافی باشد. براساس برنامه‌های غذایی مصوب و متناسب با شرایط آب و هوا در هر محل با چای و آب آشامیدنی سالم در اختیار زندانیان گذارده می‌شود. در تهیه وسایل ضروری برای جلوگیری از فساد مواد اولیه خواروبار و در تنظیف ظروف و محوطه آشپزخانه از طرف مسئولان مربوطه اهتمام کافی و مستمر به عمل آید.
- تبصره ۱ - متهمان و محکومان باید غذای خود را در صورت امکان در سالن غذاخوری زندان صرف نمایند.
- تبصره ۲ - متهمان و محکومان بیمار طبق برنامه و نظریه پزشک معالج در مدتی که برای آنان تعیین شده است از غذای مخصوص بهداری استفاده خواهند نمود.
- ماده ۹۴: برنامه روزانه متهمان و محکومان و برنامه غذایی آنان در ماه مبارک رمضان از سوی سازمان اعلام خواهد شد.
- ماده ۹۵: حداقل برنامه غذایی عبارت است از:
 ۵ نان و پنیر و چای برای صبحانه و نهار یا شام، سبزیجات تازه یا خشک، برنج، سیب زمینی، پیاز، حبوبات، انواع لبنیات، تخم‌مرغ و میوه فصل می‌باشد و در هر هفته حداقل سه بار به محکومان و متهمان نهار یا شام با گوشت داده می‌شود.
- تبصره ۵ - نوع غذا برای کلیه محکومان هر زندان یکسان طبخ و توزیع می‌گردد.
- ماده ۹۶: لوازم غذاخوری برای هر محکوم عبارت است از: بشقاب - کاسه - لیوان و قاشق (در صورت امکان از جنس ملامین).
- ماده ۹۷: نظافت آشپزخانه، سالن غذاخوری، شستشو و خشک کردن ظروف و لوازم آنها بدون تبعیض و استثناء طبق برنامه موسسه یا زندان به عهده کلیه محکومان می‌باشد.
- ماده ۹۸: در داخل موسسه یا زندانها به اندازه احتیاج با سرمایه بنگاه تعاون، حرفه‌آموزی و صنایع زندانیان کشور و یا زندان، فروشگاه‌های لازم تأسیس و رییس موسسه یا زندان از نظر حفاظت و مسئولیتی که به عهده دارد بر آنها نظارت خواهد داشت.
- تبصره ۱: تعیین اجناس و مواد مجاز برای فروش در فروشگاه‌های زندان با توجه به ضرورت حفظ بهداشت و امنیت داخلی زندان با رییس زندان و نرخ آنها بر اساس قیمت عادلانه‌ی روز خواهد بود.
- تبصره ۲ - اجناس و لوازم فروشگاه‌های زندان نباید بیش از قیمت عادلانه روز بوده و در صورت لزوم اجناس تعاونی الزاماً با قیمت تعاونی فروخته می‌شود.
- تبصره ۳ - صورت‌ریز مواد و اجناس موجود به نرخ عادلانه به امضای مسئول فروشگاه‌های موسسه یا زندان در تابلویی که به همین منظور در مدخل فروشگاه نصب می‌گردد درج و در معرض دید مشتریان گذارده می‌شود.

- 0 تبصره ۴- رییسان زندان‌ها مکلفند نظارت کامل بر نرخ اجناس داشته باشند و چنانچه تخلفی صورت گیرد متخلفان را به مراجع مربوط معرفی نمایند.
- ماده ۹۹: محکومان و ملاقات کنندگان می‌توانند اقلام مورد نیاز خود را از فروشگاه‌های داخل زندان تهیه نمایند؛ مگر اینکه زندانی به علت تنبیه انضباطی یا دستور پزشک از این امر منع گردیده باشد.
  - 0 تبصره - فروش لوازم تجملی و مواد محرکه و دارو و وسایل برقی در فروشگاه‌های موسسه یا زندان ممنوع است.
  - ماده ۱۰۰: وضع اماکن موسسه یا زندان عموماً و آسایشگاه محکومان بویژه باید بر اساس اصول بهداشتی باشد.
  - ماده ۱۰۱: نظافت داخل آسایشگاه، راهروها، حیاط هواخوری، سرویس‌ها، سالن اجتماعات، نمازخانه، کتابخانه، کارگاه‌ها و مؤسسه‌های صنعتی، کشاورزی و خدماتی و امثال آن تحت برنامه‌ریزی و نظارت به عهده محکومان است. اجیر کردن محکوم توسط محکومی دیگر به هر نحو ممنوع است.
  - 0 تبصره - با محکومان بیمار و سالخوردگان و کسانی که قادر به انجام کارهایی چون موضوع ماده پیش نباشند بر اساس ماده ۷۶ رفتار خواهد شد.
  - ماده ۱۰۲: بهداری موسسه یا زندان مکلف است دست‌کم ماهی یکبار نسبت به تست پزشکی کلیه محکومان اقدام نماید.
  - ماده ۱۰۳: تا جایی که امکان‌پذیر است باید ترتیبی اتخاذ شود که احتیاج‌های درمانی و بهداشتی محکومان بیمار در داخل موسسه یا زندان تأمین شود تا به انتقال محکوم به خارج از زندان نیازی نباشد. با این همه در موارد ضروری خروج محکوم از زندان برای معالجه بایستی با تأیید بهداری زندان و اجازه رییس موسسه یا زندان و موافقت قاضی ناظر باشد. در موارد فوری محکوم بیمار به دستور پزشک یا بهداری زندان و اجازه رییس موسسه یا زندان یا جانشین او به بیمارستان اعزام می‌گردد و مراتب باید در اسرع وقت به صورت کتبی به قاضی ناظر گزارش شود.
  - 0 تبصره- قاضی ناظر و مسئولان مراکز حرفه‌آموزی و زندان‌ها مؤظفند وضع محکومان بیمار صعب‌العلاج یا غیرقابل علاج را رسیدگی کرده، حسب مورد بر اساس مقررات قانون آیین‌دادرسی کیفری اقدام کنند.
  - ماده ۱۰۴: هزینه درمان عوارض و بیماری‌هایی که ضرورت یا فوریت درمان ندارد و یا اثر تقصیر ناشی شده است به عهده محکوم و یا مقصر است.
  - ماده ۱۰۵: کلیه اماکن زندان‌ها و اماکن وابسته باید دست‌کم ماهی یکبار ضدعفونی شود مگر اینکه به علت ظهور حشرات یا بروز اپیدمی و اشاعه ویروس، بیماری‌هایی موسومی و محلی ایجاب نماید زودتر از موعد مقرر نسبت به گندزدایی لوازم مربوطه و سمپاشی اتاقها در محوطه زندان اقدام شود.
  - ماده ۱۰۶: در کارگاه‌ها و اماکنی که محکومان در آن به کار اشتغال دارند پنجره‌ها باید به اندازه کافی وسیع باشد تا نور و هوای آزاد به مقدار کافی داخل شود و در صورت لزوم برای کار و مطالعه آنها نور مصنوعی فراهم گردد. مجاری فاضلاب همیشه باید باز باشد و در رفع عفونت و آلودگی در محوطه و اماکن زندانها مراقبت و اقدام لازم و دائم به عمل آید.
  - ماده ۱۰۷: در هر موسسه یا زندان باید وسایل استحمام محکومان فراهم بوده، محکوم به محض ورود به زندان استحمام نماید.
  - ماده ۱۰۸: گرما به و مستراح و دستشویی زندان باید همیشه تمیز و نظیف باشد و به اندازه کافی دوش سرد و گرم در دسترس محکومان گذاشته شود تا بتوانند با توجه به فصول سال در هفته یکبار استحمام نمایند.
  - ماده ۱۰۹: تراشیدن موی سر محکوم الزامی نیست، ولی به لحاظ رعایت مسایل بهداشتی کوتاه کردن موی سر آنان در حد متعارف الزامی است.
  - ماده ۱۱۰: بهداری موسسه یا زندان مکلف است برای پیشگیری از سرایت بیماری‌های واگیردار مانند بیماری‌های آمیزشی و سل و نظایر آن وارد عمل شده، با استفاده از همکاری و کمک‌های مالی و فنی وزارتخانه‌ها و مؤسسه‌ها و انجامها نسبت به تهیه محل و دارو برای درمان کامل بیماران یاد شده و همچنین معنادان مواد مخدر یا الکل اقدام نماید.
  - ماده ۱۱۱: بهداری موسسه یا زندان مؤظف است از زندانی تازه وارد معاینه‌های کامل پزشکی به عمل آورده، در صورت لزوم با انجام آزمایش‌های تشخیصی طبی برنامه‌ریزی و حسب مورد نسبت به درمان یا معرفی وی به مراکز مربوطه اقدام و کلیه اقدام‌های پزشکی در پرونده زندانی درج گردد.
  - ماده ۱۱۲: هرگاه محکومی تازه وارد نسخه یا دارویی همراه داشته باشد اخذ و در اختیار بهداری زندان قرار می‌گیرد تا به تجویز پزشک به او داده شود و هرگاه دارو جنبه حیاتی برای وی دارد بایستی فوراً پس از معاینه و تجویز پزشک در اختیار وی قرار گیرد.
  - ماده ۱۱۳: محکوم به محض احساس کسالت جریان را به مسئول امور نگهداری زندان اطلاع داده و با اخذ معرفی‌نامه به بهداری موسسه یا زندان اعزام و دارو و دستورهای لازم پزشکی را دریافت می‌دارد.
  - ماده ۱۱۴: محکوم باید در حضور پزشک یا پزشک‌یار و یا سایر مسئولان داروی مورد احتیاج را مصرف نماید. نگهداری دارو در آسایشگاه جز به هنگام ضرورت ممنوع است.
  - 0 تبصره: تشخیص هنگام ضرورت به عهده پزشک زندان یا موسسه گذران محکومیت می‌باشد.
  - ماده ۱۱۵: با تشخیص پزشک بهداری موسسه یا زندان در صورت ضرورت، محکوم بیمار در بیمارستان زندان بستری خواهد شد. گواهی تشخیص ضرورت باید بطور کتبی در پرونده بیمار قید گردد.
  - ماده ۱۱۶: محکومان مبتلا به بیماری‌های روانی، واگیردار و پرخطر باید با لحاظ نظر پزشک متخصص و نیز سیاست‌های وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی به صورت مجزا نگهداری و معالجه شوند.

- 0 تبصره: افزون بر بیماری‌های روانی، در صورتی که بیماری شخص جزء بیماری‌های خاص باشد رییس زندان مکلف است پیشنهاد عفو او را با رعایت سایر قوانین با قاضی ناظر، یا کمیسیون عفو و بخشودگی تصمیم نماید.
- ماده ۱۱۷: سازمان می‌تواند در صورت لزوم نسبت به بیمه درمانی محکومان و یا انعقاد قرارداد با وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی اقدام نماید.
  - ماده ۱۱۸: معاینه و در صورت نیاز معالجه محکومان بیمار به عهده اداره زندان یا مراکز حرفه‌اوری و اشتغال است.
  - 0 تبصره - در صورت نیاز محکومان بی‌بضاعت، به دندان مصنوعی، عصا، اعضای مصنوعی، صندلی چرخدار و عینک، انجمن حمایت از زندانیان مکلف به تأمین آن می‌باشد.
  - ماده ۱۱۹: تمارض محکومان به تشخیص پزشک زندان موجب تنبیه انضباطی خواهد بود.
  - ماده ۱۲۰: رییس بهداری زندان موظف است همه روزه اول وقت از کلیه محکومان بیمار که در بیمارستان زندان بستری هستند عیادت نموده و پس از پرسش از وضعیت آنان و حصول اطمینان از حسن مراقبت پزشکان و پرستاران نسبت به معالجه و تغذیه صحیح بیماران نظارت کامل و مستمری بعمل آورد.
  - 0 تبصره - رییس بهداری هر زندان باید پزشک باشد و در مراکزی که این امکان وجود ندارد فرد مطلع و آشنا به مسایل پزشکی عهده‌دار این مسئولیت خواهد بود.
  - ماده ۱۲۱: در صورت فوت محکوم، رییس زندان مکلف است مراتب را فوری به پزشک قانونی، قاضی ناظر و مرجع قضایی اعلام داشته، پس از صدور مجوز از سوی مرجع قضایی مربوط جنازه را حسب مورد به بستگان او تحویل داده یا پس از تشییع، دفن نموده و وجوه و لوازم شخصی او با نظر قاضی ناظر بر طبق صورتمجلس و رعایت نکات لازم به ورثه قانونی وی تحویل و رسید اخذ گردد.
  - هرگاه متوفی بدون وارث باشد باید در اسرع وقت با نظر مقام قضایی صلاحیت‌دار نسبت به تعیین تکلیف لوازم شخصی او در زندان اقدام شود و در صورت امکان تجهیز متوفی با اذن اولیاء باشد

فصل سوم - اشتغال و حرفه‌آموزی

فصل سوم - اشتغال و حرفه‌آموزی

- ماده ۱۲۲: سازمان به منظور توسعه برنامه‌های بازپرورانه، کاهش آسیب‌ها و نارسایی‌های داخل زندان، کمک به رفع مشکلات مادی و معنوی محکومان و خانواده آنان و نیل به خودکفایی باید از محل درآمدهای بنگاه تعاون و حرفه‌آموزی، جذب کمک‌های مردمی و موسسه‌های خیریه یا درآمد حاصل از درآمد موسسه‌های صنعتی، کشاورزی، خدماتی و فرهنگی تحت نظارت و بودجه مصوب اعتبار لازم را به منظور به منظور حرفه‌آموزی و اشتغال محکومان تأمین و هزینه نماید.
- ماده ۱۲۳: سازمان می‌تواند در جهت ایجاد اشتغال برای محکومان داوطلب کار با استفاده از امکانات سازمان و یا کمک‌های دولتی ویا از رهگذر دریافت وام یا با مشارکت بانکها و نهادها دولتی، تعاونیها و یا بخش خصوصی اقدام نماید.
- ماده ۱۲۴: محکومان و متهمان داوطلب پس از آزمایش‌های لازم و تشخیص استعداد و ذوق و تخصص آنها با کسب نظر شورای طبقه‌بندی و رعایت مقررات این آیین نامه در کارگاه‌های داخل زندان یا مؤسسه‌های صنعتی، کشاورزی و خدماتی خارج زندان بکار گمارده می‌شوند.
- 0 تبصره ۱: اعزام مسئولان داوطلب کار به محیط‌های اشتغال داخلی یا خارج از زندان از اختیارات ذاتی رییس زندان‌ها و سایر مراکز وابسته به سازمان بوده و آنان می‌توانند راساً بدان اقدام نمایند. این اقدام نیاز به اخذ تأمین ندارد.
- 0 تبصره ۲: شورای طبقه‌بندی یا مقامات قضایی صالح می‌توانند به منظور بازگشت زندانیانی که برای اشتغال، حرفه‌آموزی یا مرخصی به مکان‌های مدنی یا تأمین‌های مذکور در مقررات آیین‌دادرسی کیفری را از محکومان، متهمان و یا اشخاص ثالث معرفی شده از سوی ایشان اخذ نمایند. در این صورت ادارات ثبت محل مکلفند نسبت به بازداشت وثیقه مدنی ارسالی از شورای طبقه‌بندی اقدام لازم را معمول دارند.
- ماده ۱۲۵: تقاضاهای مرخصی واصله به این شورا باید حداکثر ظرف مدت سه روز رسیدگی شوند.
- ماده ۱۲۶: محکومان و متهمان باید به حرفه‌هایی که مستلزم دیدن دوره‌های تعلیماتی برای کسب مهارت و تخصص می‌باشد و از طرف سازمان ابلاغ می‌شود بکار گمارده شوند تا در طول زمان بتوانند با طی مراحل مختلف آموزشی به اخذ گواهینامه مهارت فنی در رشته مخصوص نائل گردند.
- 0 تبصره - سازمان مکلف است این قبیل حرفه‌آموزان را نزد شرکت‌های بیمه در قبال حوادث ناشی از کار، بیمه نماید.
- ماده ۱۲۷: محکومان و متهمان می‌توانند با موافقت رییس زندان در ساعات‌های بیکاری و فراغت در آسایشگاه خود به کارهای دستی اشتغال داشته باشند. مواد اولیه این نوع کارها بطور انحصاری از طریق فروشگاه مرکز یا زندان در اختیار آنان گذاشته می‌شود.
- 0 تبصره ۱- هرگاه محکوم نتواند با سرمایه خود اقدام به تهیه مواد اولیه و لوازم مربوطه نماید، این مواد و لوازم بوسیله زندان یا انجمن حمایت از زندانیان تهیه و در اختیار وی گذارده خواهد شد. در این صورت پس از کسر هزینه تهیه لوازم اولیه یک چهارم از سود حاصله به عنوان سهم سرمایه برداشت و به حساب صندوق مرکز یا زندان یا انجمن حمایت از محکومان واریز و بقیه به حساب محکوم منظور می‌گردد.
- 0 تبصره ۲- محکوم مجاز است کاردستی خود را پس از قیمت‌گذاری توسط زندان و با استفاده از نظرخبره به هر نحو که خود می‌داند به موسسه یا زندان یا به اشخاص دیگر واگذار یا به فروش برساند. در صورت فروش یا واگذاری به غیر قیمت فروش نباید از قیمت تعیین شده توسط زندان کمتر باشد.

- ماده ۱۲۸: ساعت‌های کار و استراحت محکومان در مؤسسه‌های صنعتی، کشاورزی و خدماتی داخل یا خارج زندان با توجه به موقعیت محل و نوع و کیفیت کار و با رعایت فصل دوم از بخش دو این آیین نامه از طرف رییس کارگاه یا مؤسسه مربوط با هماهنگی رییس زندان تعیین و به مورد اجراء گذاشته می‌شود.
- ماده ۱۲۹: مزد روزانه محکومان به تناسب درجه مهارت و کاردانی هر يك از آنان و میزان و نوع کاری که انجام می‌دهند به صورت کارمزدی بوسیله مدیرکل استان تعیین می‌شود.
- ماده ۱۳۰: مزد ماهیانه کار زندانی بشرح زیر تقسیم می‌گردد:
  - ۱/ پنجاه درصد (۵۰٪) به حساب بانکی سرپرست موقت عائله تحت تکفل محکوم واریز می‌گردد.
  - ۲/ بیست و پنج درصد (۲۵٪) به حساب محکوم واریز می‌شود که در موقع آزادی به او پرداخت گردد.
  - ۳/ بیست درصد (۲۰٪) به حساب خود محکوم برای مخارج ضروری پرداخت می‌شود.
  - ۴/ پنج درصد (۵٪) برای جبران خسارت و حوادث ناشی از کار بر اساس قرارداد فی مابین سازمان و محکومان شاغل اختصاص داده خواهد شد.
- تبصره - در صورتی که محکوم فاقد عائله تحت تکفل باشد مبلغ ۵۰٪ دستمزد ذکر شده در بند (۱) نیز به حساب خود وی واریز می‌گردد.
- ماده ۱۳۱: در موقع انتقال محکوم به زندان یا مؤسسه دیگر در اسرع وقت کلیه مطالبات او پس از تسویه حساب کامل به محل موسسه یا زندان جدید حواله و منتقل می‌شود.
- ماده ۱۳۲: مؤسسه‌های صنعتی، کشاورزی و خدماتی مکلفند:
  - ۵ الف- در صورت بروز حوادث ناشی از کار هزینه خسارت وارده به محکومان را از محل پنج درصد (۵٪) موضوع بند ۴ ماده ۱۲۵ پرداخت نمایند.
  - ۵ ب- کلیه مقررات ایمنی، حفاظتی، بهداشتی را بر اساس ضوابط قانونی رعایت نمایند.
  - ۵ ج- دفاتر رسمی قانونی مالی متناسب با اصول سیستم حسابداری استاندارد و پذیرفته شده جامعه حسابداران رسمی تنظیم نمایند.
- تبصره ۱- پرداخت موجودی حساب پس‌انداز هنگام آزادی به شرط آنکه منع قانونی نداشته باشد پس از تسویه حساب از کلیه قسمت‌های زندان بلامانع است.
- تبصره ۲- در صورت رایانه‌ای شدن واحد مربوط مندرجات دفاتر مزبور به رایانه منتقل خواهد شد.
- ماده ۱۳۳: نحوه اداره کارگاهها و مؤسسات صنعتی، کشاورزی و خدماتی بشرح ذیل خواهد بود:
  - ۵ الف- مسئولیت اداره امور کارگاهها و مؤسسات صنعتی، کشاورزی و خدماتی از حیث نوع و میزان تولید، کیفیت و کمیت کار، خرید و فروش و معاملات و انعقاد و انجام قراردادها و مسائل فنی و تخصصی و سایر موارد از این قبیل بر عهده مدیریت کارگاه یا مؤسسه‌ها می‌باشد.
  - ۵ ب- مسئولیت امور انتظامی و امنیتی و در اختیار قراردادن کارگران، نحوه و کیفیت اعزام آنان به کارگاه و نیازهای فرهنگی و بهداشتی زندانیان بر عهده سازمان می‌باشد.
- ماده ۱۳۴: استفاده از محکومان در امور نگهداری و انتظامی و اداری موسسه یا زندان و دیگر دستگاه‌ها ممنوع است.
- ماده ۱۳۵: انجام امور خدماتی داخل بندها و اندرنگاهها و مؤسسه‌های صنعتی، خدماتی و کشاورزی و همچنین کارگاهها به طور نوبتی بدون تبعیض توسط محکومان انجام می‌گیرد.
- تبصره - اگر محکوم بدون عذر موجه از انجام وظایف محوله در داخل زندان و مؤسسات وابسته خودداری نماید کوتاهی وی تخلف به شمار آمده، به تشخیص شورای انضباطی تنبیه خواهد شد

فصل چهارم - برنامه‌های بازپرورانه

فصل چهارم - برنامه‌های بازپرورانه

- ماده ۱۳۶: به منظور سوادآموزی، ارتقاء سطح معلومات و جلوگیری از اتلاف وقت محکومان و همچنین تقویت اراده و پرورش فکر و استعدادهاى نهفته آنان در کلیه مراکز حرفه‌آموزی و اشتغال و زندان‌ها از رهگذر وزارتخانه‌های مربوط و مؤسسه‌های آموزشی، علمی و فنی، حرفه‌ای و دولتی یا وابسته به دولت و یا سازمان‌های خیریه و نهضت سوادآموزی و با همکاری آنان تحت نظر واحدهای مربوط در موسسه یا زندان، آموزش فنی، حرفه‌ای و مذهبی داده می‌شود.
- ماده ۱۳۷: محکومان در مدت اقامت خود در موسسه یا زندان با توجه به مدت محکومیتشان و کیفیت و نوع برنامه‌های آموزش علمی، دینی و فنی، حرفه‌ای پیش بینی شده در زندانها به فراگیری سواد و ادامه تحصیلات علمی، دینی و حرفه‌ای اشتغال خواهند داشت.
- تبصره- شرکت افراد بی‌سواد کمتر از ۶۰ سال در کلاس‌های سوادآموزی اجباری است، عدم شرکت در کلاسهای مزبور می‌تواند موجب محرومیت از امتیازات گردد.
- ماده ۱۳۸: تدریس در آموزشگاه‌های علمی و فنی، حرفه‌ای زندانها با همکاری وزارتخانه‌ها و سازمانها و مؤسسه‌های آموزش علمی و فنی، حرفه‌ای بوسیله مربیان علمی و فنی حرفه‌ای و بر اساس برنامه تنظیمی توسط واحدهای مربوط در موسسه یا زندان انجام می‌گیرد.
- ماده ۱۳۹: آزمون سالیانه باید مطابق برنامه رسمی دستگاه‌های مربوط در داخل زندانها بعمل آید و به محصل هر کلاس گواهینامه رسمی بدون اشاره به محکوم بودن او با انجام تشریفات خاص که جنبه تشویق به تحصیل داشته باشد اعطاء می‌گردد.
- ماده ۱۴۰: به منظور کمک به بازسازی اجتماعی محکومان و جذب کامل آنها در محیط اجتماعی، سازمان مکلف است وسائل تحصیل ابتدایی، راهنمایی، متوسطه و عالی و دوره‌های تخصصی، علمی و فنی حرفه‌ای را

- برای علاقه‌مندان به ادامه تحصیل را اجرای برنامه‌های عادی یا مکاتبه‌ای و رعایت مقررات مربوط از طریق وزارتخانه‌ها و مؤسسه‌های مربوط و با همکاری آنان در داخل مؤسسه یا زندان فراهم نماید.
- ماده ۱۴۱: پرداخت هزینه‌های مربوط به تحصیلات عالی از رهگذر برنامه‌های عادی یا مکاتبه‌ای با خود محکوم است. زندان مکلف است به هزینه محکوم کتاب‌ها و وسائل لازم را تهیه کرده، در اختیار او قرار دهد.
  - تبصره ۵ - در صورتی که محکوم به جهت عدم بضاعت قادر به پرداخت هزینه‌های ذکر شده در این ماده نباشد پرداخت هزینه‌ها به وسیله انجمن حمایت از زندانیان صورت می‌گیرد.
  - ماده ۱۴۲: امتحان‌های نهایی ابتدایی، راهنمایی، متوسطه و عالی با نظارت مستقیم وزارتخانه‌ها و مؤسسه‌های مربوط در داخل مؤسسه یا زندان انجام می‌شود.
  - ماده ۱۴۳: محکوم با موافقت رییس زندان به عنوان فعالیت‌های فردی و ممتاز افزون بر اجرای برنامه‌های تحصیلی می‌تواند مطالعات دانشگاهی، فنی، حرفه‌ای و تحقیقاتی خود را شخصاً در مؤسسه یا زندان انجام دهد و وسائل و لوازم مورد نیاز خود را با رعایت مقررات داخلی مراکز حرفه‌آموزی و اشتغال یا زندانها به هزینه شخصی خود و در صورت امکان به هزینه دولت به وسیله مسئولان برنامه‌های آموزشی زندان تدارک نماید.
  - ماده ۱۴۴: در هر مؤسسه یا زندان با جلب کمک و همکاری وزارتخانه‌ها، سازمانها و نهادها، کتابخانه مجهزی با توجه به تعداد محکومان تأسیس کرده و کتاب‌های علمی، مذهبی، اخلاقی و فنی در حد نیاز برای مطالعه محکومان تهیه می‌نماید. محکومان می‌توانند در ساعات مقرر در کتابخانه به مطالعه پرداخته و با اجازه مسئولان کتابخانه بطور امانت از کتابخانه کتاب به امانت گرفته، سپس با رعایت نظافت کامل و بدون عیب و نقص آنرا به کتابخانه مسترد نمایند.
  - ماده ۱۴۵: هر محکومی که نسبت به حفظ نظافت و یا بازگرداندن به موقع کتاب به کتابخانه مسامحه نماید یا نظر مسئول کتابخانه و موافقت رییس زندان باید غرامت مربوطه عهده‌دار گردد.
  - ماده ۱۴۶: استفاده از مجله‌ها و روزنامه‌های مجاز در داخل مؤسسه یا زندان مانعی ندارد.
  - ماده ۱۴۷: با جلب و همکاری نهادهای مربوط در مؤسسه یا زندان وسایل آموزشی سمعی و بصری لازم برای محکومان تدارک و تأمین می‌گردد.
  - ماده ۱۴۸: هنگام پذیرش محکوم دین رسمی او در برگه پرسشنامه درج و به منظور تقویت و تحکیم مبانی دینی محکومان و اجرای آداب و مراسم دینی آنان با جلب کمک وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی بوسیله مسئولان مربوط در زندان (در محل) تسهیلات لازم به منظور انجام امور واجب مذهبی آنان فراهم می‌گردد.
  - ماده ۱۴۹: هر محکومی که دارای یکی از ادیان رسمی کشور باشد می‌تواند در آسایشگاه عمومی یا انفرادی خود یک جلد کتاب آسمانی، کتاب دعا، سجاده و مهر نماز برای اجرای امور واجب مذهب خود نگهداری نماید.
  - ماده ۱۵۰: هر محکومی که دارای یکی از ادیان رسمی کشور باشد در صورت لزوم می‌تواند تقاضا نماید تا پس از موافقت رییس زندان نماینده مذهبی او در مؤسسه یا زندان حضور یافته در اجرای آداب و مسائل مذهبی او را هدایت و ارشاد نماید.
  - ماده ۱۵۱: در هر زندان در صورت امکان وسائل و امکانات ورزشی و تربیت بدنی از قبیل کادر مربیان ورزشی و تدارک سالن سرپوشیده و زمین و وسایل لازم برای ورزشهای فردی و گروهی فراهم می‌گردد.
  - ماده ۱۵۲: به منظور سلامت جسم و روح محکومان، اجرای برنامه‌های ورزش صبحگاهی در زندانها برای محکومانی که قادر به انجام ورزش می‌باشند، اجباری است و بنابر برنامه‌ای که برای آنان تنظیم می‌شود باید دست‌کم روزانه نیم ساعت در هوای آزاد ورزش نمایند.
  - ماده ۱۵۳: محکوم می‌تواند به پیشنهاد رییس زندان، موافقت مدیر کل مربوط و قاضی ناظر با اجرای تشریفات قانونی و انتظامی در مسابقه‌های ورزشی و فعالیت‌های فرهنگی و مذهبی خارج از زندان شرکت نماید.
  - تبصره ۵ - شرکت در مسابقه‌های خارج از کشور افزون بر رعایت مفاد ذکر شده مشمول مقررات خاص خود نیز می‌باشد.
  - ماده ۱۵۴: به منظور پرورش افکار و استعدادها هنری و ارتقاء سطح معلومات محکومان به پیشنهاد معاونت امور باپروری، موافقت رییس زندان و با جلب کمک و همکاریهای وزارتخانه‌ها، نهادها و سازمانهای مربوط، در زندانها برنامه‌های نمایش ماهانه ترتیب داده می‌شود.
  - محکومانی در نمایشهای ماهانه شرکت خواهند کرد که رییس زندان از طرز کار و رفتار آنان رضایت داشته و صلاحیت اخلاقی آنها را شورای طبقه‌بندی تأیید نماید. همچنین به منظور پرورش روح و جسم محکومان با پیشنهاد رییس زندان و موافقت مدیر کل و قاضی ناظر، محکومانی که دارای حسن رفتار بوده و مقررات مؤسسه یا زندان را کاملاً اجرا می‌نمایند، دست‌کم ماهی یکبار به نماز جمعه یا تفریحگاههای عمومی شهر که از سوی مؤسسه یا زندان به این کار اختصاص داده شده اعزام خواهند شد. بدیهی است حفاظت از محکومان در چنین مواردی با رعایت مفاد این آیین‌نامه به عهده مأموران انتظامی زندان خواهد بود و در صورت لزوم از سایر نیروهای انتظامی محل استفاده خواهد شد.
  - ماده ۱۵۵: نمایش فیلم‌های آموزنده و اخلاقی تحت نظر معاونت باپروری در مؤسسه یا زندان با جلب کمک و همکاری اداره‌ها و سازمانهای مربوط با رعایت ماده پیش مانعی ندارد.
  - ماده ۱۵۶: محکومان می‌توانند در ساعات فراغت خود با رعایت نظم و ترتیب طبق برنامه تنظیمی از برنامه‌های رادیو، تلویزیون استفاده نمایند.
  - ماده ۱۵۷: متهمان واجد صلاحیت می‌توانند با صلاحیت مسئولان زندان از برنامه‌های باپرورانه استفاده نمایند مگر اینکه به لحاظ عدم شایستگی اخلاقی و نوع و اهمیت جرم ارتكابی و یا دستور قضایی، اجتماع آنان با سایر متهمان و محکومان به مصلحت نباشد.
  - ماده ۱۵۸: از تاریخ تصویب این آیین‌نامه معاونت باپروری سازمان بوسیله واحدهای باپروری درون مؤسسه‌ها

و زندان‌ها، مکلف است کلیه اقدام‌های بازپرورانه مقرر در این فصل اعم از آموزشی، حرفه‌آموزی، مذهبی و مانند آنها را با توجه به تاثیر آنها در بازسازی‌گاری محکومان و کاهش تکرار بزه مورد ارزیابی ماهانه آنها را با توجه به تاثیر آنها در بازسازی‌گاری محکومان و کاهش تکرار بزه مورد ارزیابی ماهانه و سالانه قرار دهد و در صورت نافیاده‌مند هر يك از این برنامه‌ها، باید برنامه‌های بازپرورانه هدفمند که اجرائی آن کاهش میزان تکرار بزه را در پی داشته باشد، تهیه، تدوین و اجرا گردد؛ رونوشت گزارش‌های ارزیابی ماهانه و سالانه به استحضار رییس سازمان خواهد رسید.

• تبصره - بی‌توجهی به مقررات این ماده تخلف به شمار آمده، موجب پیگرد در هیات‌های رسیدگی به تخلف‌های اداری است.

• ماده ۱۵۹: محکومان می‌توانند از اخبار کشور بوسیله وسایل ارتباط جمعی مجاز در داخل موسسه یا زندان مانند رادیو، تلویزیون و دست‌کم يك روزنامه کثیرالانتشار اطلاع حاصل نمایند.

• ماده ۱۶۰: در صورت امکان در هر زندان می‌بایست زیر نظر واحد بازپروری نشریه ماهانه منتشر و اطلاعات مربوط به فعالیت‌های بازپرورانه و مقررات انتظامی موسسه یا زندان با درج مقاله‌هایی که بوسیله مربیان یا محکومان تهیه می‌شود در آن منعکس گردد. محکوم حق ندارد در ضمن مقاله‌های خود کمک‌های مادی یا انجام خدمتی را از مردم طلب نماید و مطالب مندرج در نشریه زندان باید صرفاً واجد جنبه‌های اخلاقی، تربیتی، علمی، تفریحی و سرگرم کننده باشد.

• ماده ۱۶۱: اجازه بازدید از زندان به دستور کتبی مدیر کل زندانها علاوه بر مقام‌های قضایی صلاحیت‌دار افزون بر مقام‌های رسمی کشور تنها به کسانی داده می‌شود که در رشته‌های مربوط به علوم مذهبی، اجتماعی، اخلاقی، تربیتی، کيفرشناسی، جزایی و علوم اداره زندانها تدریس یا تحقیق می‌نمایند یا آنهایی که در انجمن‌های خیریه به فعالیت‌های مذهبی، اجتماعی و اصلاح محکومان عضویت دارند.

• ماده ۱۶۲: مقام‌های مجاز برای ورود به زندانها و مؤسسه‌های تأمین تربیتی عبارتند از:

• رییس قوه قضاییه و معاونان وی، رییس دیوان عالی کشور، دادستان کل کشور، وزیر دادگستری، دادستان انتظامی قضات رییس سازمان و معاونین او، مدیران کل سازمان، بازرسان اعزامی رییس قوه قضاییه، مأموران دفاتر بازرسی و حفاظت اطلاعات سازمان، بازرسان سازمان بازرسی کل کشور بر اساس ابلاغ صادره شده، مسئول دفتر حمایت از حقوق شهروندی سازمان و مسئولان واحدهای استانی این دفتر در حوزه استان محل خدمت، رییسان دادگستری، قاضیان ناظر زندان، دادستان و معاونان وی و قاضیان دادگاه‌ها و دادسراها در مورد پرونده‌های مطرح شده نزد آنان و همچنین رییسان سازمان قضایی نیروهای مسلح، دادستان و معاونان وی در مورد متهمان و محکومان مربوط به این سازمان.

• تبصره ۱: اشخاص زیر با اطلاع و اجازه رییس زندان و رعایت سایر مقررات این آیین‌نامه در حدود وظایف و مشاغل خود و در صورت نیاز می‌توانند وارد زندان شوند:

مدیر عامل، رییس هیات مدیره، کارکنان و مددکاران انجمن حمایت از زندانیان شهرستان محل.

• تبصره ۲: ورود و خروج عوامل اطلاعاتی وزارت اطلاعات به منظور انجام امور محول شده پس از معرفی و هماهنگی لازم با سازمان تنها در حدود قانون و مقررات تشکیل وزارت اطلاعات خواهد بود.

• تبصره ۳: ورود مأموران با سلاح گرم یا سرد به پوسته داخلی موسسه‌ها، زندان‌ها، بندها و اندرگاه‌ها به استثناء موارد بحرانی بر اساس دستور ممنوع است و تخلف از آن حسب مورد موجب تعقیب قانونی خواهد بود.

• ماده ۱۶۳: عکسبرداری، رد و بدل کردن اشیاء، نامه، حمل ضبط صوت، دوربین عکاسی، مواد ممنوعه و نظایر این اعمال برای بازدیدکنندگان در مواقع بازدید ممنوع می‌باشد.

• ماده ۱۶۴: بازدیدکنندگان باید از پیش اجازه مخصوص به امضای رییس موسسه یا زندان اخذ نموده، و به هنگام ورود برگ شناسایی و اجازه کتبی خود را به مسئول امور نگهبانی زندان ارائه دهند، ساعت ورود و مشخصات کامل و علت بازدید و ساعات خروج آنها باید در دفتر مخصوص بازدیدکنندگان ثبت گردد. هر گاه بازدیدکننده نظرات اصلاحی یا انتقادی داشته باشد نتیجه مشاهدات و استنباطات خود را در دفتر مزبور منعکس می‌نماید در این صورت مراتب باید از طریق اداره کل به سازمان گزارش شود تا از اینگونه همکاریها و راهنماییها در بهبود وضع موسسه‌ها و زندانها حداکثر استفاده بعمل آید.

• ماده ۱۶۵: تهیه فیلم و خبر و انتشار شرح احوال و عکس محکومان بطوری‌که باعث شناسایی، هتک حیثیت و رسوایی آنان نشود و یا خود بطور کتب به آنها رضایت دهند با اجازه معاونت بازپروری سازمان مجاز خواهد بود.

• ماده ۱۶۶: انجام عقد نکاح و طلاق و تنظیم هرگونه سند معامله و قرارداد یا تعهدی که يك طرف آن محکوم باشد بایستی با اجازه مقام قضایی مربوط یا قاضی ناظر زندان انجام و در صورت لزوم در موسسه یا زندان بوسیله یکی از سردفتران اسناد رسمی با شرائط عادلانه‌تر از سایر دفترهای اسناد رسمی انجام پذیرد تا موجب تضییع حقوق محکوم یا اشخاص حقیقی و حقوقی دیگر نشود

فصل پنجم تخلف‌ها و تنبیه‌های درون مراکز حرفه‌آموزی و اشتغال و زندان‌ها

• ماده ۱۶۷: اعتراض، شکایات و تقاضای ملاقات به صورت دسته‌جمعی و اعتصاب محکومان و متهمان به طور کلی ممنوع است اما هر محکوم می‌تواند بطور شفاهی یا کتبی تقاضای ملاقات با قاضی ناظر زندان یا رییس موسسه یا زندان را بنماید و اگر شکایت یا اعتراضی دارد آنرا در صندوقهای مربوط بیان‌دازد، به همین منظور صندوقهایی در محل‌های مناسب نصب گشته گشته، دست‌کم هفته‌ای یکبار توسط قاضی ناظر تخلیه و مورد بررسی قرار خواهد گرفت.

0 تبصره- به گزارش‌های نامربوط به موسسه یا زندان، یا بدون امضاء و مشخصات نویسنده ترتیب اثر داده نخواهد شد.

- ماده ۱۶۸: هر محکوم باید به محض اطلاع از وقوع حوادث و پیشامدهای سوء احتمالی و اعمالی که تحقق آن محل نظم داخلی موسسه یا زندان می‌گردد، مراتب را فوری به مسئول امور نگهبانی یا به هر يك از مقامهای مسئول زندان گزارش دهد.
- ماده ۱۶۹: تندخویی، دشنام، ادای الفاظ رکیک یا تنبیه بدنی متهمان و محکومان و اعمال تنبیه‌های خشن، مشقت بار و موهن در موسسه‌ها و زندان‌ها به کلی ممنوع است.
- ماده ۱۷۰: مقید نمودن محکوم و متهم به دست‌بند به منظور کنترل و جلوگیری از خودزنی، ایداء و آزار دیگران، خسارت به اموال و ممانعت از فرار وی به هنگام اعزام و بدرقه برابر نظریه رییس موسسه یا زندان و در غیاب وی بالاترین مقام مسئول در موسسه یا زندان مجاز می‌باشد.
- ماده ۱۷۱: در هنگام شورش محکومان و متهمان، کارکنان موسسه‌ها و زندانها نهایت تلاش خود را در برقراری آرامش و جلوگیری از بروز خونریزی یا ایراد خسارت به افراد و اموال خواهند نمود و در صورت لزوم از مقامهای انتظامی محل استمداد نموده، جلوی گسترش شورش را می‌گیرند و متخلفان را حسب مورد به دستگاه قضایی و شورای انضباطی، موسسه یا زندان معرفی خواهند کرد.
- ماده ۱۷۲: کلیه محکومان و متهمان مکلف به حسن رفتار و سلوک با یکدیگر و اطاعت از دستورهای مأموران موسسه یا زندان و رعایت کلیه مقررات داخلی زندان هستند و در صورت تخلف حسب مورد در شورای انضباطی مطرح و تصمیم‌های اتخاذی درباره آنها اجرا خواهد شد.
- ماده ۱۷۳: هر گاه محکومان یا متهمان با یکدیگر اختلافی داشته باشند بایستی موضوع را به اطلاع مربی تربیتی بند رسانده تا رییس اندرزگاه را در جریان امر قرار دهد و رییس اندرزگاه موظف است به شیوه‌ای مقتضی رفع اختلاف نماید و هرگاه موفق به حل اختلاف نشود جریان را به رییس موسسه یا زندان گزارش خواهد کرد تا رییس موسسه یا زندان حسب مورد اقدام لازم بعمل آورد.
- تبصره ۵ - زد و خورد در زندان، خودزنی، اقدام به خودکشی یا تهدید به انجام آن و هر نوع عملی که بنابر مقررات خلاف محسوب می‌شود، ممنوع بوده، متخلف بر اساس نظر شورای انضباطی تنبیه و حسب مورد به مراجع قضایی معرفی خواهد شد.
- ماده ۱۷۴: به منظور رسیدگی به تخلف‌های محکومان و متهمان شورای انضباطی با ترکیب اعضای ذیل تشکیل می‌گردد: مسئولان واحدهای قضایی، بازپروری، حفاظت اطلاعات، رییس اندرزگاه مربوط و يك نفر مددکار با انتخاب رییس زندان، تصمیم‌های اتخاذی با اکثریت آراء قابل اجراست.
- ماده ۱۷۵: تنبیه‌های انضباطی عبارتند از:
  - ۱/ محرومیت از ملاقات حداکثر سه نوبت.
  - ۲/ محرومیت از مرخصی تا ۳ ماه.
  - ۳/ عدم پیشنهادهای عفو و آزادی مشروط حداکثر تا بیست روز
  - ۴/ نگهداری در واحدهای تك نفره حداکثر تا بیست روز.
- تبصره ۱: اعمال ۱/۳ از هر يك از تنبیه‌های ذکر شده بطور مستقیم از سوی شورای انضباطی امکان‌پذیر بوده و بیش از آن موکول به موافقت قاضی ناظر می‌باشد.
- تبصره ۲: رییس زندان و در غیاب وی بالاترین مقام مسئول در موسسه یا زندان می‌تواند خارج از وقت اداری و یا در ایام تعطیل نسبت به معرفی محکومانی که در ظم اخلاص نموده‌اند به واحدهای تك نفره تا آغاز وقت اداری اقدام نموده؛ مراتب را به منظور اتخاذ تصمیم مناسب به شورای انضباطی منعکس نماید.
- ماده ۱۷۶: شورای انضباطی پس از اتخاذ تصمیم می‌تواند تنبیه‌های مقرر شده را به اکثریت آراء بطور کلی یا جزئی به مدت شش ماه تعلیق نماید هرگاه در این مدت محکوم مرتکب تخلف یا جرمی نشود تنبیه‌های ذکر شده اجرا نمی‌گردد. در غیر این صورت علاوه بر مجازات تخلف یا جرم ارتكابی اخیر، تنبیهات مقرر در شورای انضباطی نیز به مورد اجرا گذارده خواهد شد.
- ماده ۱۷۷: آرای شورای انضباطی در خصوص تنبیه محکومان یا متهمان به دستور رییس زندان یا جانشین او اجرا و صورت‌مجلس حاکی از ذکر نوع تنبیه و اجرای آن تنظیم و در پرونده محکوم درج و بایگانی می‌گردد. هرگاه محکوم متخلف از تاریخ آخرین تخلف خود به مدت يك سال مرتکب تخلف یا جرم دیگری نشود و از خود بطور مستمر حسن اخلاق و رفتار نشان دهد آثار تبعی تنبیه مقرر منتهی می‌گردد. در غیر این صورت در مواقع عفو و بخشودگی در جدول رفتار محکوم به عنوان امتیاز منفي منظور و مورد نظر قرار خواهد گرفت.
- ماده ۱۷۸: هرگاه اعمال ارتكابی محکوم علاوه بر تخلف انضباطی واجد وصف جزایی یا حقوقی باشد، ضمن محکومیت به تنبیه‌های مندرج در آیین‌نامه مراتب به قاضی ناظر به منظور اتخاذ تصمیم گزارش می‌گردد.
- ماده ۱۷۹: محکوم یا متهم مکلف است کلیه خسارات‌هایی را که مراکز حرفه‌آموزی و اشتغال یا زندان و مؤسسه‌های وابسته وارد می‌کند جبران نماید و در صورت عمدی بودن یا عدم جبران طبق مقررات قانونی به قاضی ناظر معرفی می‌گردد. همچنین در صورتی که وجه خسارت تا مبلغ يك میلیون ریال باشد رییس موسسه یا زندان یا جانشین او می‌تواند وجه ذکر شده را از حساب یا وجه مربوط به محکوم یا متهم برداشت نموده و موضوع را به طور کتبی به محکوم ابلاغ نماید

بخش سوم - رابطه محکوم با خارج از مراکز حرفه‌آموزی و اشتغال یا زندان
بخش سوم - رابطه محکوم با خارج از مراکز حرفه‌آموزی و اشتغال یا زندان

- فصل نخست- ملاقات
- فصل دوم - ارسال مراسله‌های پستی

- فصل سوم - مرخصی
- فصل چهارم - انتقال، اعزام و بدرقه محکوم

فصل نخست- ملاقات

- ماده ۱۸۰: کلیه محکومان و متهمان تحت نظارت کامل و طبق مقررات این آیین‌نامه مجاز به داشتن ارتباط با بستگان و آشنایان خود می‌باشند و این ارتباط بوسیله ملاقات و مکاتبه‌ها انجام می‌پذیرد.
- تبصره ۵ - چنانچه ملاقات یا مکاتبه متهمی خلاف حسن جریان محاکمه باشد قاضی مربوط می‌بایست به طور کتبی ملاقات با محکوم یا مکاتبه وی را ممنوع اعلام کند. در این صورت و در مدت ممنوعیت حسب مورد ملاقات با محکوم و یا مکاتبه او تنها با اجازه کتبی مراجع قضایی صلاحیت‌دار مجاز می‌باشد. تخلف از مفاد این تبصره موجب تعقیب انتظامی یا اداری متخلف خواهد بود ولی پس از آغاز محاکمه وکیل مدافع شخص بازداشت شده حق خواهد داشت که با او ملاقات نماید و هیچ یک از مأموران انتظامی یا اداری و قضایی نمی‌توانند به هیچ وجه از این ملاقات جلوگیری نمایند.
- ماده ۱۸۱: محل ملاقات عمومی محکومان دست‌کم بایستی مجهز به دیوارهای شیشه‌ای نشکن و وسایل تلفن و لوازم ضد صوت باشد و وسایل ذکر شده باید طوری تعبیه گردد که هنگام ملاقات و مکالمه محکومان با اشخاص، مزاحمت برای سایر اشخاص فراهم نگردد و مکالمه‌ها به سهولت انجام پذیرد.
- تبصره ۵ - مسئولان موسسه‌ها و زندانها می‌توانند برای بنای چنین محلهایی که در جهت رفاه خانواده محکومان احداث می‌گردد از اعتبارات انجمنهای حمایت از زندانیان محل استفاده نمایند.
- ماده ۱۸۲: زوج یا زوجه، پدر، مادر، برادر، خواهر و فرزندان محکوم یا متهم و همچنین پدر و مادر همسر وی حق دارند بر اساس شرایط ملاقاتهای هفتگی با محکوم ملاقات کنند و سایر بستگان و دوستان محکوم در صورت درخواست با کسب اجازه از طرف رییس موسسه یا زندان یا قاضی ناظر می‌توانند ملاقات کنند.
- ماده ۱۸۳: محکومانی که حسن رفتار و کردار داشته باشند با صلاحدید رییس موسسه یا قاضی ناظر می‌توانند با همسر و فرزندان و پدر و مادر و برادر و خواهر و پدر و مادر همسر خود با حضور مأمور مراقب ملاقات حضوری نمایند.
- ماده ۱۸۴: محکومان کارگاه‌های حرفه‌آموزی خارج از زندان نیز می‌توانند دست‌کم هفته‌ای یک بار با اشخاص ذکر شده در ماده ۱۸۲ ملاقات نمایند. محل ملاقات این گروه از محکومان در محل مناسبی که به این منظور اختصاص داده می‌شود انجام خواهد شد در این صورت حضور یک مأمور مراقب ضروری است.
- ماده ۱۸۵: محکومان یا متهمان با موافقت رییس زندان یا قاضی ناظر در مواردی می‌توانند ملاقات خصوصی بدون حضور مراقب با همسر و فرزندان خود داشته باشند.
- ماده ۱۸۶: اداره کل شوراهای حل اختلاف کشور می‌تواند در هر مرکز حرفه‌آموزی و اشتغال یا زندان با نظر سازمان و در چارچوب قانون و آیین‌نامه اجرایی شوراهای حل اختلاف، شعبه‌ای برای حل اختلاف محکومان و شاکیان خصوصی آنان ایجاد نماید. رییسان زندانها، بازداشتگاهها و مراکز حرفه‌آموزی اشتغال نیز مکلفند برای انجام این امر اقدام و در حد توانایی‌ها همکاری لازم بعمل آورند.
- ماده ۱۸۷: وکلای دادگستری در صورت داشتن وکالتنامه رسمی برای حفظ حقوق موکل خود می‌توانند با اخذ مجوز کتبی از قاضی مربوط یا قاضی ناظر در ساعت‌های اداری به زندان مراجعه و با ارایه وکالتنامه رسمی به رییس زندان، در صورت امکان در اتاق مخصوص و مجزا از اتاق ملاقات عمومی با موکلان خود ملاقات نمایند و در صورت ممنوع‌الملاقات بودن محکوم، ملاقات با نظر مقام‌های قضایی مربوط انجام می‌گیرد. بدیهی است مقدمات تنظیم وکالتنامه رسمی توسط مسئولان زندان فراهم خواهد شد.
- تبصره ۱- کانون وکلا می‌تواند در هر زندان به هزینه خود با نظر سازمان اتاقی بسازد که برای ملاقات وکلای دادگستری با موکلان موکلان آنها اختصاص داده شود.
- تبصره ۲- مفاد این ماده نسبه به وکلا و مشاوران حقوقی قوه قضاییه نیز قابل تسری است.
- ماده ۱۸۸: برنامه ملاقات عمومی در هر موسسه یا زندان از نظر روز و ساعت متناسب با فصل‌های سال و نیاز هر محل بوسیله رییس موسسه یا زندان تهیه و با تصویب مدیرکل مربوط آگهی می‌شود.
- تبصره ۱- برنامه ملاقات باید به گونه‌ای تنظیم شود که زنان و مردان ملاقات کننده و ملاقات شونده بتوانند به طور جداگانه با یکدیگر ملاقات نمایند.
- تبصره ۲- برنامه ملاقات عمومی باید به گونه‌ای تنظیم شود که هر محکوم دست‌کم هفته‌ای یکبار ملاقات داشته باشد و مدت آن کمتر از ۲۰ دقیقه نباشد.
- ماده ۱۸۹: افزون بر مقام‌های قضایی صلاحیت‌دار رییس موسسه یا زندان و مدیرکل زندانهای استان نیز در صورت تشخیص ضرورت می‌توانند اجازه ملاقات با محکوم را با اشخاص مجاز در آیین‌نامه صادر نمایند.
- تبصره ۵ - در صورتی که برای محکوم از سوی شورای انضباطی محدودیت ملاقات در نظر گرفته شود و قاضی ناظر نیز تایید نموده باشد، موضوع با ذکر دلیل به مراجع ذکر شده در ماده پیش اعلام می‌گردد تا از دادن ملاقات خودداری نمایند.
- ماده ۱۹۰: رییس زندان می‌تواند تسهیلات ملاقات محکومان بیمار را که در بیمارستان بستری بوده یا قادر به حرکت نیستند با نظر پزشک فراهم آورد.
- ماده ۱۹۱: رد و بدل کردن نامه و اشیاء مجاز بدون اجازه رییس زندان یا نماینده وی به هرگونه که باشد، میان ملاقات کننده و محکوم به کلی ممنوع است و مأمور ملاقات موظف به حفظ انتظام، انضباط کامل و اجرای دقیق ملاقات خواهد بود.
- تبصره ۵ - تخلف مأمور ملاقات و یا قصور و تقصیر وی موجب تعقیب انتظامی یا اداری خواهد بود
- ماده ۱۹۲: ملاقات اتباع بیگانه با خانواده و غیر آن باید با حضور یک نفر مترجم مورد اعتماد انجام شود مگر آنکه

- مکالمات به زبان فارسی انجام گیرد، پرداخت دستمزد با سازمان است.
- ماده ۱۹۳: ملاقات نماینده سیاسی و کنسولی با اتباع محکوم خود با معرفی وزارت امور خارجه و با اجازه دادستان، قاضیان ریذگی کننده یا ناظر زندان می باشد.
- تبصره ۵ - محکومانی که کشور آنها در ایران نماینده سیاسی ندارند می توانند با رعایت ماده فوق با نماینده سیاسی و کنسولی دولتی که حافظ منافع آنان می باشد ملاقات نمایند.
- ماده ۱۹۴: در تمام مواردی که شخص خارجی با محکوم یا متهم ملاقات می نماید باید با حضور یک نفر از کارکنان زندان که دست کم به زبان محکوم آشنایی داشته باشد صورت گیرد و صحبت باید بدون نجوا و با صدای بلند باشد. اگر مأمور مسئول ملاقات موضوع مذاکره طرفین را بر خلاف مقررات و نظام نامه های داخلی موسسه یا زندان تشخیص دهد باید فوری به ملاقات خاتمه دهد و چگونگی امر را به رییس زندان گزارش نماید .
- ماده ۱۹۵: رییسان مراکز حرفه آموزی و اشتغال یا زندانها باید ترتیبی اتخاذ نمایند تا سالن انتظار جهت استقرار ملاقات کنندگان مجهز به سرویس، فروشگاه وسایل رفاهی باشد و تدابیری اتخاذ گردد تا ملاقات کنندگان از مسیر مخصوص جدای از محوطه عمومی موسسه یا زندان به قسمت محل ملاقات هدایت شوند.
- ماده ۱۹۶: در تمامی موارد تنظیم برنامه ملاقات از نظر روز و ساعت و طول مدت ملاقات و چگونگی کیفیت آن با نظر رییس موسسه یا زندان خواهد بود.
- ماده ۱۹۷: در صورت وجود امکانات، قاضیان ناظر باید در مراکز حرفه آموزی و اشتغال و زندانها مستقر گردند تا از نزدیک نسبت به انجام وظایف خود منجمله رفع مشکلات محکومان اقدام نمایند. در غیر اینصورت باید دست کم در هفته سه بار برای بازدید از موسسه یا زندان محل خدمت خود سرکشی نمایند.

فصل دوم - ارسال مراسله های پستی

- ماده ۱۹۸: متهم یا محکومی که ممنوع الملاقات نباشد می تواند در هر هفته دو نامه به عنوان همسر و فرزندان، والدین، وکیل رسمی و یا به دیگر بستگان، دوستان و مقام های قضایی و در هر ماه یک نامه به عنوان مقام های رسمی کشور، با رعایت موازین شرعی و قانونی نوشته و ارسال دارد. این نامه ها با حضور مسئول قسمت ارسال نامه ها امضاء و انگشت زده شده و پس از گواهی مسئول یاد شده به مهر قسمت مربوط مهر گشته، پس از ثبت در دفتر مراسله ها ارسال می گردد.
- تبصره ۵ - متهم یا محکوم ممنوع الملاقات می تواند با اجازه دادستان یا مقام قضایی رسیدگی کننده در صورت لزوم نامه سرگشاده به خانواده و وکیل رسمی نوشته و پس از تایید مقام قضایی ارسال دارد.
- ماده ۱۹۹: در مواقع ضروری و فوق العاده محکوم یا متهم می تواند با اجازه قاضی ناظر یا رییس زندان بیش از حد مقرر با بستگان خود یا مقام های صلاحیت دار قانونی یا کسانی که به نحوی از انحاء در تعلیم و تربیت و حل مشکلات شخصی و خانوادگی و اجتماعی او صالح و مؤثر باشند با رعایت مقررات مربوطه مکاتبه نماید.
- ماده ۲۰۰: نامه های صادره شده و وارده محکوم یا متهم باید بوسیله مسئول ارسال نامه های محکومان که از بین مأموران مجرب و مورد اعتماد موسسه زندان انتخاب می شود دقیقاً بررسی و مطالعه شده و پس از امضاء و مهر قسمت مذکور به مقصد ارسال شود.
- ماده ۲۰۱: نامه هایی که نوشته های آن مفسده انگیز یا مخالف با آیین نامه های موسسه یا زندان یا خلاف نظم و عفت عمومی و اخلاق حسنه بوده یا موجب هتک حرمت اشخاص شود یا متضمن الفاظ رکیک و مستهجن و ناسزا، تهدید و یا تهمت و افترا باشد و همچنین عرض حالهای ناموجه و مکرر درباره موضوع هایی که از پیش مورد رسیدگی قرار گرفته و تهیه و ارسال آنها صرفاً به منظور مزاحمت باشد به دستور رییس موسسه یا زندان ضبط شده و نویسنده نامه بر اساس مقررات این آیین نامه تنبیه انضباطی و یا تحت تعقیب جزایی قرار خواهد گرفت.
- ماده ۲۰۲: متن نامه ها باید با خط خوانا و روشن و به زبان فارسی نوشته شده و موضوع آن درباره بیان حقایق مربوط به اوضاع و احوال خانوادگی و شخصی و جریان دعوا مربوط به نویسنده نامه باشد.
- ماده ۲۰۳: کلیه نامه های صادر شده باید در دفتر مخصوص ثبت و نام و نام خانوادگی و مشخصات کامل، شماره قرار یا دادنامه، شماره محکوم، شماره آسایشگاه نویسنده نامه و نشانی و عنوان گیرنده با خط خوانا روی پاکت نوشته شده تا در صورت برگشت آن با استفاده از نوشته های دفتر ذکر شده عیناً به نویسنده نامه مسترد شود.
- ماده ۲۰۴: نامه هایی که به زبان خارجی نوشته می شود اگر در محل برای ترجمه و بررسی آن وسیله ای موجود نباشد بایستی عیناً به اداره کل زندانها و نهائاً به سازمان ارسال گردد تا پس از بررسی های لازم چنانچه ارسال آن به مقصد بدون مانع باشد به منظور ارسال به زندان مربوط اعاده شود .
- ماده ۲۰۵: متهمان و محکومان اتباع خارجه می توانند بوسیله وزارت امور خارجه با نماینده سیاسی و کنسولی خود مکاتبه نمایند و نامه های آنها باید بنابر مقررات این آیین نامه بررسی و به مقصد فرستاده شود.
- ماده ۲۰۶: در مواقع ضروری ارتباط محکوم بوسیله تلگراف یا تلفن با اشخاص یا مقام های رسمی با رعایت مقررات آیین نامه با هزینه شخصی محکوم بی اشکال است .
- تبصره ۵ - مکالمه تلفنی محکومان اتباع خارجی با حضور مترجم مورد اعتماد سازمان بلامانع می باشد.
- ماده ۲۰۷: واحدهای بازرسی اداره های کل موظفند برای هر زندان صندوق شکایت ها تهیه و در دسترس محکومان قرار دهند تا در صورتی که محکومان از امور بازداشتگاه یا موسسه یا زندان شکایت داشته باشند بتوانند شکایت خود را با ذکر دلیل ضمن نامه ای که هویت دقیق محکوم روی پاکت قید شده باشد بصورت مستقیم در صندوق ذکر شده قرار دهند این صندوق هر هفته یک بار توسط بازرس اداره کل باز و شکایت آن به وسیله واحد بازرسی مورد بررسی قرار می گیرد.
- ماده ۲۰۸: توزیع و قبول نامه های محکومان از ساعت ۱۱ صبح الی ۱۴ می باشد. جز در موارد اضطراری، با وصول تلگراف و یا هر نامه بایستی حداکثر ظرف ۲ روز از تاریخ وصول بدست محکوم یا مرجع مربوط برسد .

- ماده ۲۰۹: در صورتی که محکوم از نحوه اجرای بازداشت یا حبس خود و یا هر امر دیگر از امور بازداشتگاه، موسسه و زندان شکایت داشته باشد می‌تواند شکایت خود را با ذکر دلیل ضمن نامه‌ای سربسته بطور مستقیم به موسسه یا رییس زندان اعلام نماید و نامبرده مکلف است این قبیل نامه‌ها را به مراجع مربوط ارسال دارد.
- ماده ۲۱۰: متهم یا محکوم می‌تواند کتاب‌های مذهبی، علمی، تحصیلی و هر کتاب یا نشریه مجاز را با نظر مسئول بازپروری دریافت و مطالعه نماید.
- ماده ۲۱۱: ورود لباس‌ها و پتو و مواد خوراکی توسط متهمان و محکومان براساس دستورالعمل صادره از سازمان خواهد بود.
- تبصره ۵ - هر محکوم می‌تواند ۱۰ روز پیش از آزادی از خارج زندان لباس دریافت نماید و این لباس به انبار تحویل می‌گردد تا محکوم هنگام خروج از آن استفاده نماید.
- ماده ۲۱۲: مرسوله‌هایی که توسط پست برای متهم یا محکوم ارسال می‌شود به وسیله مأموران مجرب و مورد وثوق زندان بازدید و تحویل گرفته می‌شود. چنانچه مرسوله‌ها از اشیایی باشد که نگهداری آن جرم محسوب می‌گردد، مراتب ضمن گزارش جهت اتخاذ تصمیم به مقام قضایی صلاحیت‌دار اعلام و در صورتی که نگهداری آنها در داخل زندان ممنوع باشد به خانواده متهم یا محکوم مسترد و یا جزو اموال محکوم محسوب و تا آزادی وی ضبط خواهد شد.

فصل سوم: مرخصی زندانیان

ماده ۲۱۳- به منظور کمک به تحکیم مبانی و روابط خانوادگی و اجتماعی زندانیان، رفع مشکلات ضروری فردی، خانوادگی و قضائی، بازتوانی اجتماعی و فراهم نمودن زمینه بازگشت مجدد به جامعه و همچنین مشارکت فعال در برنامه‌های اصلاحی، تربیتی، فرهنگی و ورزشی، حرفه‌آموزی و اشتغال، به زندانیان در چهارچوب مواد مربوط به این فصل مرخصی اعطاء می‌گردد.

تبصره - اعطای مرخصی به زندانیان به عنوان یک حق تلقی نمی‌گردد و برخورداری از آن موکول به رعایت مقررات زندان و کسب امتیازات لازم می‌باشد.

ماده ۲۱۴- شرایط اعطای مرخصی:

- الف) محکومین به حبس تا ۱۵ سال باید حداقل یک ششم از مدت حبس و محکومین بیش از ۱۵ سال و حبس ابد حداقل سه سال از مدت محکومیت خود را سپری کرده باشند. محکومینی که دارای سابقه محکومیت در جرائم عمدی باشند، به ازای هر سابقه محکومیت یک ماه به نصاب مذکور اضافه می‌شود.
- ب) محکومینی که به لحاظ عدم پرداخت جزای نقدی یا عدم تأدیه محکومیت مالی (موضوع مادتهای ۱ و ۲ قانون نحوه اجرای محکومیت‌های مالی) و یا هر دو در زندان بسر می‌برند، در صورتی که حداقل یک ماه بابت محکومیت مذکور تحمل حبس نموده باشند.
- ج) کسب حداقل ۲۰۰ امتیاز برای هر نوبت مرخصی با توجه به معیارهای زیر:
  - ۱- رعایت مقررات و امور انضباطی در زندان در هر ماه ۱۰ امتیاز
  - ۲- همکاری در برقراری نظم و انضباط و پیشگیری از تخلفات داخلی در هر ماه ۲۰ امتیاز
  - ۳- همکاری در انجام فعالیت‌های فرهنگی در هر ماه ۱۰ امتیاز
  - ۴- اهتمام به شرکت در نماز جماعت و سایر مراسم مذهبی، در هر ماه ۳۰ امتیاز
  - ۵- شرکت در برنامه‌های مربوط به تلاوت، آموزش روخوانی، ترجمه، درک مفاهیم، حفظ قرآن یا نهج‌البلاغه، اخلاق و عقاید، هر برنامه در هر ماه ۲۰ امتیاز
  - ۶- قبولی در آزمون دوره‌های مربوط به روخوانی، ترجمه، درک مفاهیم و حفظ قرآن یا نهج‌البلاغه، اخلاق و عقاید، هر دوره ۳۰ امتیاز
  - ۷- شرکت در دوره احکام سطح ۱ و ۲ هر کدام در هر ماه ۱۰ امتیاز
  - ۸- قبولی در آزمون احکام سطح ۱ و ۲ هر یک ۳۰ امتیاز
  - ۹- شرکت در هر دوره کتابخوانی ۲۰ امتیاز
  - ۱۰- حفظ قرآن به ازاء هر جزء ۲۰۰ امتیاز
  - ۱۱- انتخاب در جشنواره قرآنی شهرستان، استان و یا کشور و یا کسب رتبه در آن، هر کدام ۱۰۰ امتیاز
  - ۱۲- اشتغال به تحصیل در هر یک از مقاطع تحصیلی هر ماه ۲۰ امتیاز
  - ۱۳- قبولی در هر دوره تحصیلی ۳۰ امتیاز
  - ۱۴- شرکت در کلاس‌های فرهنگی، هنری و ورزشی در هر ماه ۲۰ امتیاز
  - ۱۵- شرکت در هر یک از دوره‌های تربیت معلم، آموزش‌های یا مربیگری درون زندان ۱۰ امتیاز
  - ۱۶- اخذ گواهی در هر یک از دوره‌های تربیت معلم، آموزش‌های یا مربیگری ۳۰ امتیاز
  - ۱۷- تدریس در هر یک از امور آموزشی، فرهنگی و ورزشی در هر ماه ۲۰ امتیاز
  - ۱۸- کسب رتبه در هر یک از جشنواره‌های فرهنگی، هنری یا مسابقات ورزشی اعم از شهرستان، استان یا کشور ۳۰ امتیاز
  - ۱۹- پذیرش در دانشگاه ۵۰ امتیاز
  - ۲۰- شرکت در کلاس‌های فنی و حرفه‌ای در هر ماه ۱۰ امتیاز
  - ۲۱- اخذ گواهی فنی و حرفه‌ای در هر رشته ۵۰ امتیاز
  - ۲۲- اشتغال به کار در کارگاه‌ها و انجام امور خدماتی داخل زندان در هر ماه ۴۰ امتیاز

۲۳- شرکت در دوره مهارت‌های اساسی زندگی هر مهارت ۵ امتیاز حداکثر ۵۰ امتیاز
۲۴- اخذ گواهی مربوط به مهارت‌های اساسی زندگی هر مهارت ۱۰ امتیاز حداکثر ۱۰۰ امتیاز
۲۵- شرکت در جلسات و کلاسهای مشاوره و روان‌درمانی هر ماه ۲۰ امتیاز
۲۶- ترک کامل اعتیاد به تأیید بهداری زندان ۲۰۰ امتیاز
۲۷- پرداخت جزای نقدی به ازاء یک‌درصد از مبلغ جریمه ۵ امتیاز
۲۸- اخذ رضایت شاکی یا شاکیان حداکثر ۲۰۰ امتیاز(در صورت تعدد شکات میزان امتیازات به تعداد آنها تقسیم خواهد شد).
۲۹- سایر اقدامات و فعالیت‌های پیش‌بینی نشده در این بند به تشخیص شورای طبقه‌بندی ۱۰۰ امتیاز
تبصره ۱- تحصیل هر یک از امتیازات مذکور حسب مورد، منوط به اخذ گواهی از سوی واحدهای ذیربط و تأیید رئیس زندان می‌باشد.
تبصره ۲- محکومین ذکور دارای بیش از ۶۰ سال و اناث بیش از ۵۵ سال و همچنین زنان سرپرست خانوار (براساس گواهی مستند) و مادران دارای فرزند کمتر از ده سال و یا افراد دارای سابقه ایثارگری، با کسب حداقل ۱۵۰ امتیاز با رعایت سایر شرایط از مرخصی بهره‌مند می‌گردند.
تبصره ۳- محکومین دارای حبس بیش از ۱۰ سال هرگاه با تلاش فوق‌العاده موفق به کسب ۱۰۰۰ امتیاز گردند به شرط تحمل حداقل یک سال حبس از مرخصی بهره‌مند خواهند شد.
تبصره ۴- کلیه محکومین به استثنای مشمولین ماده ۲۲۱ در صورت ازدواج یا فوت یکی از بستگان درجه یک آنان (پدر، مادر، فرزند، همسر، برادر، خواهر) بدون لحاظ شرایط مذکور در این ماده از یک نوبت مرخصی بهره‌مند می‌گردند.

ماده ۲۱۵- میزان مرخصی:

الف - به محکومین حبس جرائم غیرعمدی و محکومینی که صرفاً به دلیل عدم پرداخت جزای نقدی، دیه و یا محکومیت‌های مالی غیرکیفری در زندان نگهداری می‌شوند در صورت کسب امتیازات لازم به ازای هر دو ماه، سه تا پنج روز مرخصی تشویقی اعطاء می‌گردد.
ب - به محکومین سایر جرائم که امتیازات لازم را کسب نمایند در صورت فقدان سابقه محکومیت در جرائم عمدی به ازای هر سه ماه و در صورت وجود سابقه محکومیت در جرائم عمدی به ازای هر چهار ماه، سه تا پنج روز مرخصی تشویقی اعطاء می‌گردد.
ج - زنان سرپرست خانوار و مادران دارای فرزند کمتر از ده سال در صورت کسب امتیازات لازم و فقدان سابقه عمدی محکومیت به ازای هر دو ماه سه تا پنج روز مرخصی تشویقی اعطاء می‌گردد.
د - کسب امتیاز بیشتر از سقف تعیین شده، موجب تمدید مرخصی تشویقی برای زندانیان محکوم در پایان هر دوره مرخصی خواهد بود. تعیین مدت تمدید مرخصی به عهده شورای طبقه‌بندی بوده و در هر صورت نباید این مدت بیشتر از سقف مرخصی در هر دوره باشد.
ه - چنانچه فاصله محل سکونت زندانی تا محل تحمل کیفر وی بیش از صد کیلومتر باشد، به تشخیص شورای طبقه‌بندی و به تناسب فاصله راه بین یک تا چهار روز برای ایاب‌وذهاب به مدت مرخصی افزوده خواهد شد.

ماده ۲۱۶- محکومینی که بنا به تشخیص پزشک زندان نیاز به بستری شدن در مراکز درمانی خارج از زندان را دارند بدون در نظر گرفتن شرایط مذکور در ماده ۲۱۴ می‌توانند برای یک دوره معالجه، جهت بستری شدن از مرخصی استفاده نمایند و در صورت نیاز به ادامه بستری بیش از یک ماه بنا به تشخیص بیمارستان و تأیید پزشکی قانونی قابل تمدید است در این صورت باید تاریخ و محل بستری مشخص گردد تا در صورت لزوم از طرف یگان حفاظت زندان بازدید و سرکشی بعمل آید.

ماده ۲۱۷- اعطای مرخصی به محکومین، موکول به تصویب شورای طبقه‌بندی زندان و اخذ تأمین مناسب توسط مقام قضایی مربوطه می‌باشد. اخذ تأمین و اقدامات مربوط به آن با التفات به رأی وحدت رویه شماره ۶۸۰ مورخ ۲۵ / ۵ / ۱۳۸۴ هیأت عمومی دیوان عالی کشور از هر حیث تابع احکام مربوط به قراردادهای تأمین در قانون آئین دادرسی کیفری می‌باشد.
تبصره - تأمین مأخوذه برای اعطاء مرخصی محکومین، حسب مورد پس از تفهیم به زندانی یا وثیقه‌گذار و یا کفیل برای مرخصی‌های بعدی نیز دارای اعتبار بوده و ملاک عمل می‌باشد.

ماده ۲۱۸- دادستان محل و یا رئیس حوزه قضایی بخش که عهده‌دار وظایف دادستان می‌باشد می‌تواند با رعایت شرایط پیش‌بینی شده در این فصل با اخذ تأمین مناسب رأساً نسبت به اعطای مرخصی اقدام نمایند.

ماده ۲۱۹- شورای طبقه‌بندی موظف است ضمن بررسی پرونده شخصیت رفتاری محکومین، چنانچه باقیمانده حبس آنها حداکثر معادل یک دهم کل محکومیت آنان بوده مشروط بر اینکه مدت مزبور از شش ماه تجاوز ننماید، با در نظر گرفتن وضعیت جسمانی یا معیشت خانواده، اصلاح‌پذیری، شخصیت محکوم و لحاظ امتیازات مکتسبه و در صورت استحقاق با اخذ تعهد کتبی و بدون اخذ تأمین نسبت به اعطای مرخصی به آنان اقدام نماید.

ماده ۲۲۰- در مواقع اضطراری و بروز حوادث غیرمترقبه متهمین و محکومینی (که واجد شرایط اعطای مرخصی نمی‌باشند) می‌توانند بنا به تشخیص شورای طبقه‌بندی و موافقت قاضی مجری حکم یا رئیس حوزه قضایی و یا مقام بازداشت‌کننده حداکثر به مدت ۱۲ ساعت در روز به صورت تحت‌الحفظ به مرخصی اعزام گردند.

ماده ۲۲۱- مستثنیات اعطای مرخصی:

محکومین زیر از شمول اعطای مرخصی مستثنی می‌باشند:

الف - محکومین جرائم سرقت مسلحانه و یا مقرون به آزار، ربودن مال دیگری از طریق کیف‌زنی، جاسوسی، اقدام علیه امنیت کشور، آدم‌ربائی، جرائم باندی و سازمان یافته، تجاوز به عنف، داترکردن مراکز فساد و فحشاء، اسیدپاشی، اختلال در نظام اقتصادی، ورود، تولید، توزیع و فروش مشروبات الکلی، قاچاق مسلحانه و یا عمده مواد مخدر و روانگردان‌ها.

ب - محکومین دارای سه سابقه محکومیت به ارتکاب همان جرم.

ج - محکومینی که به شرارت مشهورند.

د - محکومین به قصاص و اعدام.

تبصره ۱- منظور از قاچاق عمده مواد مخدر و روانگردان‌ها مواردی است که مجازات قانونی جرم حبس ابد یا اعدام باشد.

تبصره ۲- اعطای مرخصی به محکومین جرائم سرقت در ایام نوروز ممنوع می‌باشد.

ماده ۲۲۲- محکومین مذکور در ماده فوق به جز محکومین به قصاص و اعدام در صورت کسب امتیازات مندرج در ماده ۲۱۴ و پس از تحمل ۱/۲ (یک‌دوم) از مدت محکومیت خود با تأیید دادستان مربوط می‌توانند از مرخصی استفاده نمایند.

تبصره - مدت تحمل اولیه در مورد محکومین به حبس ابدی که مشمول ماده ۲۲۱ می‌باشند معادل ۱۰ سال خواهد بود.

ماده ۲۲۳- چنانچه زندانیان مشمول ماده ۲۲۱ و نیز محکومین حبسهای بیش از ده سال به مرخصی اعزام شوند لازم است مراتب حسب مورد توسط مقام اعطاءکننده مرخصی، به یگانهای انتظامی مربوطه اعلام تا به نحو مقتضی تحت مراقبت و نظارت قرار گیرند.

ماده ۲۲۴- زندانیان محکومی که به هر دلیل واجد شرایط لازم برای برخورداری از مرخصی نباشند در مواقع اضطراری و یا خاص به پیشنهاد شورای طبقه‌بندی و موافقت دادستان محل می‌توانند از یک نوبت مرخصی بهره‌مند شوند.

ماده ۲۲۵- مدت مرخصی زندانیان جزء مدت محکومیت آنان محسوب گردیده، لیکن در صورت غیبت، ایام غیبت جزء مدت محکومیت احتساب نمی‌گردد و چنانچه زندانی پس از اعطای مرخصی غیبت نماید علاوه بر مجازات قانونی برای بار اول به مدت ۶ ماه و برای بار دوم یک سال و برای نوبت سوم تا پایان مدت محکومیت از مرخصی محروم خواهد شد و در صورتی که زندانی پس از پایان مرخصی به زندان مراجعت ننماید و توسط مأمورین دستگیر و تحویل زندان شود تا پایان مدت محکومیت از مرخصی محروم خواهد شد.

تبصره - چنانچه غیبت زندانی به تأیید دادستان محل، رئیس حوزه قضایی بخش که عهده‌دار وظایف دادستان می‌باشد و یا شورای طبقه‌بندی، موجه تشخیص داده شود، زندانی غائب از مرخصی مشمول حکم این ماده نخواهد بود.

ماده ۲۲۶- زندانیانی که در حین مرخصی و یا اشتغال خارج از زندان مرتکب جرم عمدی می‌شوند، برای بار اول تا یک سال و برای بار دوم تا دو سال و برای بار سوم تا سه سال از مرخصی محروم خواهند شد.

ماده ۲۲۷- دادستان یا شورای طبقه‌بندی می‌توانند برای زندانیانی که به مرخصی اعزام می‌شوند تکالیفی از قبیل معرفی نوبه‌ای به مراجع انتظامی، عدم حضور در برخی از اماکن در حین مرخصی مقرر دارد و چنانچه زندانیان دستورات صادره را رعایت ننمایند، باقیمانده مرخصی آنان ملغی و از یک نوبت مرخصی بعدی محروم خواهند شد.

ماده ۲۲۸- چنانچه زندانی در خاتمه مدت مرخصی به زندان مراجعه ننماید، رئیس زندان باید ضمن اقدام لازم برای دستگیری زندانی و عودت وی به زندان مراتب غیبت را بلافاصله برای تشریفات مربوط به ضبط تأمین مأخوذه به مقام قضایی مربوط اعلام نماید. مقام قضایی ذیربط نیز باید نتیجه اقدامات مربوط به ضبط تأمین مأخوذه را برای درج در پرونده به زندان منعکس نماید.

ماده ۲۲۹- دستورالعملهای اجرایی این فصل توسط رئیس سازمان زندانها تهیه و ابلاغ می‌گردد.

اصلاحیه فصل سوم از بخش سوم آئین‌نامه اجرایی سازمان زندان‌ها و اقدامات تأمینی و تربیتی کشور مشتمل بر (۱۷) ماده و (۱۰) تبصره در اجرای ماده ۹ قانون تبدیل شورای سرپرستی زندان‌ها به سازمان زندان‌ها و اقدامات تأمینی و تربیتی کشور مصوب ۱۳۶۴ در تاریخ ۲۱ / ۲ / ۱۳۸۹ به تصویب رئیس قوه قضائیه رسید و از تاریخ ۱ / ۴ / ۱۳۸۹ لازم‌الاجراء می‌باشد. همچنین کلیه آئین‌نامه‌ها، بخشنامه‌ها و دستورالعمل‌های مغایر با این اصلاحیه از تاریخ لازم‌الاجراء شدن آن لغو می‌گردد.

فصل چهارم - انتقال، اعزام و بدرقه محکوم

- ماده ۲۳۰: هر متهم یا محکوم در بازداشتگاه مراکز حرفه‌آموزی و اشتغال و زندانی که در حوزه قضایی صادر کننده قرار یا حکم قرار دارد نگهداری می‌شود، مگر در مواردی که دادگاه صادر کننده حکم بر اساس قانون محل دیگری را برای تحمل کیفر تعیین نماید.
- تبصره ۵ - محکومانی که در زندان نگهداری می‌شوند در صورتی که غیر از مقام‌های قضایی صادر کننده حکم یا قرار، توسط مقام قضایی دیگری به عنوان متهم به منظور تحقیق احضار شوند مدیر زندان مکلف است ضمن اعزام مراتب را به مقام‌های قضایی صلاحیت‌دار اعلام نماید.
- ماده ۲۳۱: تعیین محل نگهداری محکومان و متهمان در حوزه قضایی و نیز تعیین ساعت‌ها و دفعه‌ها و نوع ملاقات و سایر ترتیبات انجام ملاقات و مرخصی و جابجایی محکوم به عهده سازمان می‌باشد.
- ماده ۲۳۲: رییسان مراکز حرفه‌آموزی و اشتغال موظفند هر دو ماه یک بار در صورت تقاضای محکوم و یا راساً به تشخیص خود تغییر نوع زندان محکوم را بر حسب بهبود وضع اخلاقی محکوم یا تنزیل آن به مرکز پذیرش و تشخیص پیشنهاد کنند تا برای اتخاذ تصمیم در شورای طبقه‌بندی مطرح گردد.
- ماده ۲۳۳: در هر موردی که نگهداری محکوم در زندان محلی مخالف مصالح آن شهرستان یا استان باشد با موافقت مقام‌های قضایی مربوط و تعیین محل انتقال به وسیله اداره کل زندان‌ها با جلب نظر شورای طبقه‌بندی و موافقت دادستان محکوم منتقل می‌شود.
- ماده ۲۳۴: انتقال محکوم از حوزه قضایی محل صدور و اجرای حکم به حوزه قضایی دیگر مستلزم موافقت دادستان مربوط و مدیرکل مبدا و مقصد خواهد بود.
- تبصره ۵ - سازمان باید ترتیبی اتخاذ نماید که محکومان با درخواست شخصی در نزدیک‌ترین محل سکونت خانواده خود تحمل کیفر نماید بدیهی است مراجع قضایی نیز در این مورد اقدام‌های لازم را برای اعطای نیابت قضایی معمول خواهند داشت.
- تبصره ۵ - پس از انتقال محکوم به زندان جدید کلیه امور قضایی و اجرایی بعدی به عهده دادستان حوزه قضایی موسسه یا زندان جدید خواهد بود. بدیهی است قاضی مجری حکم مبدا به دادستان یا قاضی مجری حکم مقصد نیابت قضایی اعطا خواهد کرد.
- تبصره ۵ - محکوم یا خانواده او می‌توانند تقاضای خود را در مورد انتقال به رییس زندان مقصد و یا مبدا تقدیم نموده تا بنا به مفاد این ماده عمل شود در اینصورت هزینه‌های متعلقه به عهده محکوم است.
- تبصره ۴ - در صورت تراکم بیش از حد جمعیت کیفری در یک زندان، یا بروز حوادثی نظیر زلزله و آتش‌سوزی یا ابتلا به بیماری‌های واگیردار و حاد و یا وضعیت خاص معیشتی و خانوادگی محکوم، رییس سازمان می‌تواند نسبت به انتقال محکومان به زندان‌های مجاور اقدام نماید.
- ماده ۲۳۵: اعزام، بدرقه، نقل و انتقال محکومان و متهمان به مراجع قضایی، مراکز درمانی، تربیتی، آموزشی، مرخصی‌های تحت الحفظ و یا سایر مراجع مربوط بر اساس ضوابطی که از سوی سازمان اعلام می‌شود به عهده نیروهای مسلح یگان انتظامی سازمان می‌باشد و تا تأمین نیروهای مورد نیاز و استقرار کامل یگان یاد شده این امر بوسیله نیروهای انتظامی صورت می‌گیرد.
- تبصره ۵ - استفاده از دستبند در موارد یادشده برای محکومان و متهمان، مجاز نیست مگر در موارد ضروری حسب تشخیص رییس زندان و جرایمی که به موجب دستورالعمل صادر شده از سوی سازمان تعیین می‌شود.
- تبصره ۵ - در موافقی که زندانی به دادگاه و یا دفاتر کار سایر مراجع وارد می‌شود، مأموران بدرقه و مراقبان او نیز وارد آنجا خواهند شد و به دستور مقامات قضایی، دستبند زندانی باز می‌شود و در صورتیکه دستور خروج مأموران از اتاق صادر گردد، به مسئولیت مقام دستور دهنده پس از امضای اجازه‌نامه‌ای که نمونه‌اش منضم به این آیین‌نامه می‌باشد مأموران بدرقه پشت درب اتاق مراقب زندانی خواهند بود.
- فرم مربوط به ماده ۲۳۸
- شعبه.....
- رییس شعبه.....
- اینجانب.....
- دادرس، بازپرس، دادیار
- به منظور انجام تحقیقات به ۱-..... ۲-.....
- مأموران بدرقه و مراقب متهم یا محکوم ..... فرزند..... مورد پرونده
- کلاس..... دستور خروج را صادر نمودم.
- ساعت ورود:
- ساعت خروج: امضاء:
- ماده ۲۳۶: در مواردی که متهم یا محکوم قادر به حرکت نبوده و یا خروج وی از زندان به مصلحت نباشد، بنا به پیشنهاد رییس زندان و موافقت دادستان محل تحقیقات و یا دادرسی با حضور قاضی مربوط انجام خواهد شد.

0 تبصره - در حوزه‌های قضایی که دادسرا تشکیل نشده است انجام این امر موکول به نظر رییس حوزه قضایی خواهد بود.

بخش چهارم - آماده سازی برای خروج از زندان، مراکز حرفه‌آموزی و اشتغال

• فصل نخست - فعالیت‌های مددکاری

• فصل دوم - نحوه آزادی محکومان

فصل نخست - فعالیت‌های مددکاری

• ماده ۲۲۷: برای تسهیل بازگشت محکومان به زندگی عادی باید در حفظ روابط و علائق خانوادگی آنان اهتمام لازم به عمل آید به همین منظور مددکاران اجتماعی در مراکز حرفه‌آموزی و اشتغال و زندان‌ها موظفند به طور منظم با محکوم در تماس بوده، با جلب اعتماد وی در رفع مشکلات و تأمین احتیاجات مادی و معنوی او و خانواده‌اش بوسیله دوایر مربوط و در نتیجه در ایجاد روابط حسنه با خانواده و تحکیم مبانی آن موثر و مفید واقع شوند. تماس سایر مأموران زندان با خانواده محکوم ممنوع و موجب تعقیب انتظامی یا اداری است.

0 تبصره - ارتباط با خانواده محکوم توسط مددکار الزاماً با هماهنگی و اطلاع رییس زندان خواهد بود.

• ماده ۲۶۸: از جمله وظائف زندان آماده نمودن محکومان برای بازگشت به محیط خارج از موسسه یا زندان می‌باشد. انجام این وظیفه به عهده دایره مددکاری و به موجب آیین‌نامه اجرایی مددکاران اجتماعی است.

• ماده ۲۳۹: اجرای احکام زندان مؤظف است آخر هر هفته اسامی محکومان را که دو ماه به پایان محکومیت آنان باقی مانده است تهیه و به قسمت رسیدگی و مددکاری تسلیم نماید و اداره مراقبت بعد از خروج یا همکاری با کمک انجمن حمایت از زندانیان، انجمن‌های خیریه و اداره‌های مربوط به مشاغل وزارت کار و امور اجتماعی نسبت به محکومانی که مأوی و شغلی ندارند دست‌کم تا سه ماه پس از آزادی از زندان حمایت مادی و معنوی بعمل می‌آورند.

• ماده ۲۴۰: در مورد محکومان بی‌بضاعت که پس از آزادی از زندان می‌خواهند به موطن خود مراجعت نمایند بایستی رییس زندان پیش‌بینی‌های لازم را بعمل آورده موجبات اعزام آنان را به مقصد مورد نظر فراهم سازد هزینه سفر آنها بوسیله زندان یا انجمن حمایت از زندانیان تأمین و پرداخت خواهد شد.

• ماده ۲۴۱: محکومان بیمار و بی‌بضاعتی که در حال بیماری آزاد می‌شوند می‌بایستی بوسیله انجمن‌های حمایت از زندانیان تا حصول بهبودی و توانایی انجام کار مورد حمایت قرار گیرند و چنانچه از کارافتاده یا معلول باشند با توجه به امکانات انجمن و بر اساس مقررات از آنها حمایت شود.

• ماده ۲۴۲: مسئولان و کارکنان واحد بازپروری به طور مستمر با محکومان در تماس بوده ضمن تعلیم مبانی عقیدتی اسلام و تبلیغ و راهنمایی صحیح نسبت به تهذیب و تزکیه نفس و تحکیم مبانی اخلاقی و الفت آنان به اخلاق اسلامی و علاقه آنان به زندگی سالم و عمل صالح اقدام نموده و در حل مشکلات روحی، تسکین درونی و ایجاد امید به اصلاح و زندگی صحیح در آنان به منظور بازگشت به جامعه و ادامه زندگی سالم اجتماعی تلاش نمایند اجرای برنامه‌های نماز و عبادات بر عهده کارکنان یا نمایندگان این واحد است.

فصل دوم - نحوه آزادی محکومان

• ماده ۲۴۳: اجرای احکام زندان مکلف است یک هفته قبل از پایان مدت محکومیت محکومان به پرونده آنان به دقت رسیدگی نموده و برگ آزادی صادر و به رییس زندان اعلام و تسلیم نماید. رییس زندان یا جانشین او نیز وظیفه دارد پرونده محکومانی را که به حکم مراجع قضایی یا در انقضای مدت محکومیت باید از زندان آزاد شوند بررسی نموده و بدون وقفه و تأخیر نسبت به آزادی آنان بر اساس سابقه و دستور رسیده اقدام نماید.

0 تبصره - زمان آزادی محکوم باید بوسیله رییس زندان بطور کتبی به قاضی صادر کننده حکم اعلام گردد.

• ماده ۲۴۴: اجرای احکام زندان مکلف است یک هفته پیش از آزادی محکومانی که باید پس از آزادی به خارج از کشور طرد شوند و یا برای تبعید به شهرستان منتقل شوند و یا تحویل مراکز هم‌چون بهزیستی گردند، مراتب را به مرجع قضایی مربوط اعلام داشته رونوشت نامه را نیز به قاضی ناظر منعکس نماید.

• ماده ۲۴۵: محکوم به هنگام آزادی مکلف است البسه و لوازم دولتی را که همراه خود دارد عیناً مسترد نموده و با تسلیم رسید مربوط به وجوه نقدی و اسناد و اشیاء قیمتی، لباس‌ها، لوازم شخصی و دفترچه‌های بانکی خود این اسناد و دفاتر و لوازم را به هنگام خروج از زندان دریافت نماید چنانچه محکوم هنگام خروج لباس‌های کافی نداشته و فاقد بضاعت باشد رییس زندان به وسیله انجمن حمایت از زندانیان مؤظف به تهیه آنان می‌باشد.

• ماده ۲۴۶: محکوم مکلف است هنگام آزادی از زندان نشانی کامل اقامتگاه و محل سکونت و شماره تلفن خود را تعیین نموده به دفتر زندان تسلیم نماید.

• ماده ۲۴۷: این آیین‌نامه مشتمل بر (۲۴۷) ماده و (۱۰۸) تبصره در اجرای قانون تبدیل شورای سرپرستی زندانها، به سازمان زندانها و اقدامات تأمینی و تربیتی کشور مصوب ۱۳۶۴ در تاریخ ۱۳۸۴/۹/۲۰ به تصویب رییس قوه قضاییه رسید و از تاریخ یاد شده لازماً اجراء است. همچنین کلیه آیین‌نامه‌های مغایر با این آیین‌نامه از جمله آیین‌نامه اجرایی سازمان زندانها و اقدامات تأمینی و تربیتی کشور مصوب ۸۰/۴/۲۶ و اصلاحات بعدی آن لغو می‌گردد.